<u>วิชาสังคมศึกษา</u>

ผศ.พาณี แสวงกิจ

<u>การค้าระหว่างประเทศ</u>

ในบรรดากิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศนับว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศต่างให้ความสนใจและเห็นความสำคัญ เนื่องจากการค้าเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ของรัฐบาล นอกเหนือจากภาษีอากร รัฐวิสาหกิจ ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในปัจจุบันที่ประสบปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุล ดุลการชำระเงินขาดดุล ส่งผลไปถึงทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไม่มั่นคงได้ ด้วยเหตุนี้นโยบายของรัฐโดยการเน้นการส่งเสริมการส่งออกจึงเป็นทางออกเบื้องต้นทางหนึ่ง หากแต่ว่าจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการนับ ตั้งแต่ความพร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถด้านการผลิต ความพร้อมด้านเงินทุน และเทคโนโลยี ความสะดวกด้านการคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถด้านการตลาดและยุทธศาสตร์การขาย

การค้าระหว่างประเทศได้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ประเทศส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจแบบการค้า(Commercial Economy) การแข่งขันด้านการค้าจึงมีมากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศจะเข้ามามีผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ทั้งนี้เพราะการค้าระหว่างประเทศเป็นการขยายขอบเขตตลาดให้กว้างขวางขึ้น ทำให้ขายสินค้าได้มากขึ้น ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อรายได้บุคคลสูง ทำให้มาตรฐานะการครองชีพของบุคคลสูงขึ้น และมีผลต่อส่วนรวมตรงที่มีส่วนทำให้รายได้ประชาชาติอันเป็นรายได้ของประเทศโดยส่วนรวมสูงขึ้น ประเทศชาติก็มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ตามลำดับ ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเกือบทุกฉบับจะเน้นหรือให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการส่งออกทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมผลผลิตทางภาคอุตสาหกรรมทั้งเพื่อทดแทนการนำเข้าและเพื่อการส่งออก โดยมีการเล็งเห็นว่าการที่ประเทศมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจย่อมมีผลต่อเนื่องไปถึงเสถียรภาพทางสังคมและเสถียรภาพทางการเมืองด้วยและการที่ประเทศใดมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ จะสามารถสร้างอำนาจการต่อรองทางการเมืองได้อีกด้วย

<u>การค้าระหว่างประเทศเกิดจากความแตกต่างในด้านต่อไปนี้ คือ</u>

1. สภาพทางภูมิศาสตร์มีความแตกต่างกัน จึงมีผลให้ทรัพยากรต่างกัน และไม่เท่าเทียมกัน
2. การมีความพร้อมด้านปัจจัยการผลิตที่ต่างกัน ต้นทุนการผลิตจึงต่างกัน โดยที่สินค้าบางอย่างผลิตในประเทศนึ่งมีต้นทุนการผลิตสูง หากนำไปผลิตในอีกประเทศหนึ่งต้นทุนจะต่ำกว่า
3. ความสามารถและความชำนาญพิเศษในการผลิตของประชากรในแต่ละประเทศ แตกต่างกัน
4. ในลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศขึ้นตรงที่แต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าที่ประเทศตนมีปัจจัยการผลิตในประเทศมาก และมีต้นทุนการผลิตต่ำ แล้วนำออกขายให้กับประเทศที่ผลิตได้น้อย หรือผลิตได้โดยใช้ต้นทุนสูงกว่าที่จะซื้อจากประเทศอื่น

<u>ประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศ</u>

1. ทำให้มีโอกาสที่จะมีสินค้าสนองความต้องการได้ในขณะที่ประเทศของตนไม่ สามารถผลิตเองได้
2. ทำให้มีโอกาสเลือกผลิตสินค้าที่ใช้ต้นทุนต่ำ ในขณะเดียวกับที่ซื้อสินค้าที่มีคุณภาพสูงราคาถูกกว่าที่จะผลิตเอง
3. ทำให้มีการพัฒนาขายสินค้าที่ประเทศตนผลิตได้เกินความต้องการใช้ในประเทศ
4. ทำให้มีการพัฒนาการผลิตที่มิใช่เพียงการผลิตเพื่อการบริโภคเท่านั้น หากแต่ยังเพิ่มการผลิตเพื่อการส่งออก

อีกด้วยที่สำคัญคือมีการสร้างงานมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้ประชากรมีรายได้บุคคลเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นตลอดจนทำให้รายได้ประชาชาติอันเป็นผลรวมพลอยสูงขึ้นตามไปด้วย

5. ทำให้เกิดความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน
6. ทำให้เกิดพัฒนาเทคนิคการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพดีและราคาถูกกว่าปัจจัยที่ทำให้การค้าระหว่างประเทศขยายตัว คือ ความก้าวหน้าด้านการคมนาคมขนส่ง

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ

<u>1. G.S.P.</u> (Generalize System of Preference) หมายถึงสิทธิพิเศษด้านการค้าและภาษีศุลกากร ในทางปฏิบัติประเทศที่พัฒนาแล้วมักใช้เป็นเครื่องมือต่อรองต่อประเทศคู่ค้าที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาอย่างมีเงื่อนไข ดังเช่น ตามข่าวที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรปตัด G.S.P. สินค้าบางประเภทจากประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ จึงเท่ากับเป็นการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจตอบโต้มาตรการทางการเมืองจึงเห็นได้ว่าประเทศใดได้รับ G.S.P. ก็จะมีผลดีแก่ประเทศนั้น ๆ หากประเทศไม่ได้รับสิทธิพิเศษนี้ จึงต้องมีการเรียกร้องเพื่อให้ได้รับสิทธิพิเศษนี้กลับคืนมา

2. <u>แกตต์</u> (General Agreement On Tariffs and Trade: GATT)

แกตต์ หรือข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า เป็นองค์การระหว่างประเทศ ที่จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ.1948 โดยสมาชิกแรกก่อนตั้งมีเพียง 23 ประเทศ สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก 128 ประเทศ

วัตถุประสงค์ของแกตต์

เพื่อส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศ โดยการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่เกิดจากกำแพงภาษี จากการกำหนดโควตาและมาตรการกีดกันทางการค้าที่มิใช่ดำเนินการรูปพิกัดอัตราภาษี เพื่อให้เศรษฐกิจโลกขยายตัว การหมุนเวียนสินค้ามีความคล่องตัวสูงขึ้นหากมีปัญหาด้านการค้าประเทศสมาชิกจะร่วมกันเจรจาปัญหาต่อกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายพอใจ

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้แก่ ที่ประชุมภาคีแกตต์ ซึ่งจะมีคณะมนตรีจัดการประชุมใหญ่ปีละครั้ง เพื่อพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายในเรื่องต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการค้าเสรีระหว่างประเทศ

2. หากข้อตกลงในการลด หรือขจัดมาตรการกีดกันทางการค้า โดยมีองค์กรของแกตต์ทำหน้าที่ดูแลให้ข้อตกลงต่าง ๆ มีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

3. ทำหน้าที่ระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกด้านปัญหาการค้าระหว่างประเทศ จากผลการทำงานของแกตต์ ทำให้มีผลดีในการควบคุมระบบภาษี และการค้าของโลกประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ ของสินค้าออกทั้งหมด การยกเลิกข้อจำกัดในการปฏิบัติทางการค้า ทำให้เกิดความคล่องตัวด้านการหมุนเวียนส่งออกมากขึ้น ประเทศไทยก็ได้รับประโยชน์หลายประการ เป็นต้นว่า

1. ได้รับประโยชน์ตามสิทธิและสิทธิพิเศษเกี่ยวข้อปฏิบัติในฐานะที่เป็นสมาชิก

2. การค้าขยายตัวกว้างขวางขึ้น และมีหลักประกันทางการค้าระหว่างประเทศ

3. ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการ ทั้งด้านข้อมูลทางการค้า และได้รับการ ฝึกอบรมด้านการค้า ฯลฯ

4. มีอำนาจการต่อรอง และสามารถเจรจาเพื่อขจัดปัญหา และอุปสรรคทางการค้า ระหว่างประเทศได้ หากแต่เพราะการเจรจารอบอุรุกวัยในปี ค.ศ.1992 ที่มีทั้งหมด 15 หัวข้อ โดยมีประเด็นหลักของการเจรจาอยู่ 3 ประเด็น คือ

1. การเจรจาเพื่อขยายการค้าเสรี ซึ่งครอบคลุมไปถึงสินค้าเกษตร สินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงสิ่งทอด้วย

2. การเจรจาเพื่อเปิดและขยายการค้าด้านบริการ (Teade in Services) ซึ่งรวมไปถึงลิขสิทธิ์ทางปัญญาด้วย

3. การแก้ไขระเบียบของแกตต์

การเจรจาดังกล่าวไม่ประสบความสำเร็จยังหาข้อยุติไม่ได้ จึงเป็นที่มาของการก่อตั้ง W.T.O. ขึ้นมา

3. <u>องค์การค้าโลก</u> (World Trade Organization:W.T.O.)

องค์การค้าโลกเป็นองค์การที่จัดขึ้นมาจากการประชุมของผู้แทนของประเทศสมาชิก ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้า และพิกัดอัตราภาษีศุลกากรโดยสมาชิก ได้ร่วมมือกันลงนามในสนธิสัญญาจัดตั้งองค์การค้าโลกขึ้นที่เมืองมาร์ราเกซ ประเทศโมร็อกโก เมื่อ 15 เมษายน พ.ศ. 2537 องค์การค้าโลกจึงทำหน้าที่แทนแกตต์ และอยู่ในสังกัดขององค์การสหประชาชาติเช่นเดียวกันกับธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ไทยเป็นสมาชิกอันดับที่ 59 ขององค์การค้าโลก

<u>วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์การค้าโลก</u> และประโยชน์ที่ประเทศสมาชิกจะได้รับ

1. มุ่งส่งเสริมให้ประเทศสมาชิก มีการค้าขายกันโดยเสรี

2. มุ่งจัดอุปสรรคเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เป็นมาตรการกีดกันด้านการค้าให้ลดลงหรือหมดไป เช่นการเก็บภาษีระหว่างประเทศสมาชิกในอัตราต่ำ

3. มีอำนาจแก้ไขปัญหาข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก

4. มุ่งช่วยลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศ ยากจน เพื่อขยายขอบเขตการค้าระหว่างกันได้กว้างขวางขึ้นตลอดจนมีหลักประกันทางการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น

5. การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่ประเทศสมาชิก

6. ได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการ และการฝึกอบรมด้านการค้า

<u>ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</u>(International Econormic Cooperation)

จากความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่เป็นไปอย่างกว้างขวางนั้น กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในขอบเขตที่กว้างขวางและมีแนวโน้มจะขยายตัวมากยิ่งขึ้น สิ่งที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ก็คือมีการรวมกลุ่มประเทศ เพื่อแสวงหาความช่วยเหลือและร่วมมือกัน ทั้งประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และระหว่างภูมิภาค ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์และความมีเสถียรภาพที่มุ่งหวังให้บังเกิดขึ้นเป็นหลักการใหญ่ ยิ่งมีการแข่งขันมากขึ้นเท่าใดการรวมกลุ่มก็ยิ่งมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

<u>มูลเหตุของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</u>

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเกิดขึ้นด้วยสาเหตุ 3 ประการ

1. เพื่อรักษาผลประโยชน์ด้านธุรกิจการค้าร่วมมือกัน ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน ตลอดจนสามารถสร้างอำนาจการต่อรองทั้งด้าน เศรษฐกิจ และการเมืองได้อีกด้วย

2. ด้วยผลประโยชน์ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะเป็นมาตรการหนึ่งจะใช้ได้ทั้งอำนาจการต่อรองและมาตรการตอบโต้ ตลอดไปจนถึงการเป็นวิถีทางที่จะสร้างความผูกพันและความรู้สึกเป็นหนึ่งอันเดียวกันของประเทศที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

3. เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศยากจน โดยทั่วไปประเทศกำลังพัฒนามักเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีลักษณะการผลิตแบบดั้งเดิมที่อาศัยฤดูกาล ใช้แรงงานคน และแรงงานสัตว์ ขาดความรู้ทางเทคโนโลยี ผลผลิตจึงต่ำ และผลิตผลทางเกษตรกรรมจึงราคาถูก เน่าเสียหาย และไม่สามารถสร้างอำนาจการต่อรองด้านราคาได้ ประชากรมีรายได้ต่ำ มาตรฐานการครองชีพต่ำ และรายได้ประชาชาติก็พลอยต่ำไปด้วย ในขณะที่ประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะมีลักษณะตรงข้ามคือ ผลผลิตราคาสูงอีกทั้งสามารถสร้างอำนาจการต่อรองด้านราคาได้อีกด้วย ประชาชนมีระดับมาตรฐานการครองชีพสูงกว่า ประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้จึงเห็นความจำเป็นที่ต้องให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ยากจนกว่า เพราะหากไม่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประเทศตนผลิตสินค้าใดออกขาย ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายซึ่งมีอยู่ประมาณ 2 ใน 3 ของโลกก็จะไม่มีกำลังซื้อ สินค้าอุตสาหกรรมที่ประเทศพัฒนาแล้วผลิตได้ก็จะไม่มีประโยชน์ เงินทุนและเทคโนโลยีจึงมีความจำเป็นที่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายมีความต้องการ ความช่วยเหลือและความร่วมมือในรูปของการรวมกลุ่มจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าว

1.2 <u>รูปแบบของความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ</u>

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ

1. การให้ความช่วยเหลือการให้เปล่า (Grant) ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของเงินบริจาค หรือความช่วยเหลือด้านวิชาการโดยไม่ต้องใช้คืน นับเป็นการช่วยเหลือการให้เปล่า เช่น ออสเตรเลียช่วยเหลือการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงระหว่างประเทศไทยกับสาธารณะรัฐประชาชนลาว และสะพานข้ามแม่น้ำเมียวดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์ ฯลฯ

2. การให้เงินกู้ยืม(Loan) เป็นความร่วมมือโดยการให้เงินกู้ยืมที่ลดดอกเบี้ยในอัตราต่ำและมีระยะเวลาใช้คืนระยะยาว และอาจมีระยะเวลาปลอดหนี้ให้ด้วยกล่าวคือ ประเทศที่กู้ยืมเงิน ยังไม่ต้องผ่อนส่งทั้งเงินต้นและการชำระดอกเบี้ยลักษณะความช่วยเหลือแบบนี้ผู้ให้กู้ยืมมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือไม่ใช่เพื่อมุ่งหากำไรหรือผลประโยชน์ ซึ่งนอกจากวิธีการดังกล่าวแล้วอาจใช้วิธีการขายสินค้าให้โดยมีระยะเวลาชำระหนี้ระยะยาวได้

3. การทำข้อตกลงทางเศรษฐกิจการค้า (Trade Agreement) เป็นความร่วมมือที่ประเทศที่มารวมกันนั้น มีการกำหนดข้อตกลงทางด้านการค้าระหว่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศที่อยู่ในกลุ่มได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน จากข้อตกลงทางการค้าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอัตราภาษี หรือความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน หรือความสะดวกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ฯลฯ

2. <u>ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ</u>

ในความร่วมมือกับกลุ่มประเทศนั้น อาจจะมีข้อตกลงในความช่วยเหลือกันหลายด้าน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นที่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ยิ่งในโลกปัจจุบันการแข่งขันทางการเมืองเริ่มลดน้อยลง การแข่งขันทางเศรษฐกิจก้าวเข้ามาแทนที่ และมีมากขึ้นตามลำดับ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจึงมีความจำเป็นมากสำหรับทุกประเทศ

เขตการค้าเสรีที่ไทยเข้าร่วมกลุ่ม

1. <u>เขตการค้าเสรีแห่งอาเซียน (ASEAN Free Trade Area=AFTA)</u>	2.<u>องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งเอเชียและแปซิฟิก(Asia and Pacific EconomicCooperation:APEC)</u>	3.<u>กลุ่มเอเซีย-ยุโรป(ASEM)</u>
ผู้เสนอแนวคิดนี้คือ นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีไทย เมื่อ ค.ศ. 1992 โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมมือและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเช่นเดียวกับแนวทางของตลาดร่วมยุโรป อันจะนำไปสู่การค้าเสรีในกลุ่มการลดภาษีศุลกากรสินค้าที่ผลิตในอาเซียน โดยจะทำให้การค้าระหว่างอาเซียนด้วยกันขยายตัวเพิ่มขึ้น สามารถดึงดูดเงินทุนและเทคโนโลยีจากประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ อีกทั้งยังทำให้อาเซียนเป็นกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจที่สามารถต่อรองกับมหาอำนาจเศรษฐกิจของโลกได้	องค์การนี้เกิดขึ้นจากผลที่คาดจะเกิดขึ้นได้จากการที่กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปจะรวมตัวเป็นตลาดเดียว ในพ.ศ.2535 และการที่สหรัฐอเมริกากับแคนดามีมาตรการตกลงในการขจัดภาษีศุลกากรระหว่างกันในระยะเวลา 10 ปี ประเทศสมาชิก 21 ประเทศ แบ่งตามกลุ่มได้ดังนี้ 1. ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศในกลุ่มอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและบรูไน ดารุสซาราม 2. ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออก 4 ประเทศ คือญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี จีน ไต้หวัน 3. ประเทศในมหาสมุทรแปซิฟิก 8 ประเทศ คือ สหรัฐ-อเมริกา แคนาดา เม็กซิโก ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปาปัวนิวกินี ชิลี ปัจจุบันมี 3 ประเทศเข้ามาเป็นสมาชิกได้แก่รัสเซีย เปรู และเวียดนาม	1. กลุ่มประเทศเอเซีย 10 ประเทศ ได้แก่ - กลุ่มอาเซียน 6 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน-ดารุสซาลาม - จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และเวียดนาม 1. กลุ่มประเทศยุโรป 15 ประเทศ ได้แก่กลุ่มประชาคมยุโรป (European Community) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2497 มีเพียง 6 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส เบลเยี่ยม เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน เดนมาร์ก และลักเซมเบอร์ก - สมาชิกประเทศที่เพิ่มขึ้นอีกจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สหราชอาณาจักร-สเปน อิตาลี กรีซ สวีเดน ออสเตรีย ฮังการี โปรตุเกส นอร์เวย์ วัตถุประสงค์หลักของ ASEM เพื่อสร้างสายสัมพันธ์เชื่อมโยงเอเซียและยุโรปในรูปแบบใหม่ของความร่วมมือ

1. เขตการค้าเสรีแห่งอาเซียน (ASEAN Free Trade Area=AFTA)	2.องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งเอเชียและแปซิฟิก(Asia and Pacific EconomicCooperation:APEC)	3.กลุ่มเอเชีย-ยุโรป(ASEM)
	<u>วัตถุประสงค์ที่สำคัญ</u> 1. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างประเทศสมาชิก 2. เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคทางการค้าและสนับสนุนการค้าในกลุ่มประเทศสมาชิก ในการที่จะเปิดการค้าเสรี(Free Trade) ตามข้อตกลง G.A.T.T. 3. ไม่มีการกีดกันการค้า ไม่ว่าจะเป็นประเทศอื่นหรือกลุ่มอื่น 4. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกสามารถรักษาความเป็นภูมิภาคที่มีอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจสูงสุดภูมิภาคหนึ่งของโลก	**ประเด็นการเจรจาของกลุ่ม ASEM** 1. สนับสนุนการดำเนินงานขององค์การค้าโลก (World Trade Organization) 2. เสนอข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องโทรคมนาคมพื้นฐาน มีการเปิดเสรีตลาดเครือข่ายการสื่อสาร 3. ความร่วมมือกันดำเนินการค้าพาณิชยนาวี การขนส่งทางทะเล 4. กำหนดแนวทางเกี่ยวกับข้อบังคับทางด้านการลงทุนของต่างชาติ 5. เพิ่มความร่วมมือทางด้านธุรกิจบริการทางการเงินมากขึ้น 6. ส่งเสริมความร่วมมือด้านต่าง ๆ - ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม - ความร่วมมือด้านการศึกษา การฝึกอบรมบุคลากร - ความร่วมมือกันต่อสู้กับการทำลายสภาวะแวดล้อม - การลดการทดสอบปรมาณู

สถิติ พ.ศ.2547 – ม.ค.48

<u>สินค้านำเข้า</u>	**<u>สินค้าส่งออก</u>**
1. น้ำมันดิบ	1. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ
2. เครื่องจักรกล และส่วนประกอบ	2. รถยนต์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ
3. เครื่องจักรไฟฟ้า และส่วนประกอบ	3. แผงวงจรไฟฟ้า
4. แผงวงจรไฟฟ้า	4. ยางพารา
5. เคมีภัณฑ์	5. เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์ และส่วนประกอบ
6. เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์	6. เสื้อผ้าสำเร็จรูป
7. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	7. เม็ดพลาสติก
8. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	8. อัญมณี และเครื่องประดับ
9. ส่วนประกอบและอุปกรณ์	9. ข้าว
10.เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่ง และทองคำ	10. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์

<u>ตอนที่ 3 ค่าของเงินกับอัตราการแลกเปลี่ยน</u>

	การลดค่าเงิน	การเพิ่มค่าเงิน
1. ราคาสินค้าส่งออกต่อหน่วย	↓	↑
2. ราคาสินค้านำเข้าต่อหน่วย	↑	↓
3. ชาวต่างประเทศจะเข้ามาลงทุน	↑	↓
4. คนไทยไปลงทุนในต่างประเทศ	↓	↑
5. ชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยว	↑	↓
6. คนไทยไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ	↓	↑
7. ไทยต้องชำระหนี้สินในต่างประเทศ	↑	↓
8. ปริมาณแลกเงินต่างประเทศได้	↓	↑

การลดค่าเงิน แก้ปัญหา.....

1. ราคาสินค้า <u>ส่งออก</u> ต่อหน่วย ↓ ขายสินค้าได้ในปริมาณ ↑

2. ราคาสินค้า <u>นำเข้า</u> ต่อหน่วย ↑ ซื้อสินค้าจากต่างประเทศ ↓

ทำให้ 1. คนในประเทศประหยัด

2. ส่งเสริมสินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศ

เศรษฐกิจภาครัฐบาลและการพัฒนาประเทศ

1. เศรษฐกิจการคลังหรือนโยบายการคลัง

1.1 ความสำคัญ

การคลังหรือเศรษฐกิจภาครัฐบาลมีความสำคัญในทางเศรษฐศาสตร์ เพราะไม่เพียงแค่นโยบายการคลังจะเป็นส่วนหนึ่งที่ควบคู่ไปกับนโยบายการเงินที่เป็นมาตรการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศและแก้ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด แล้วนโยบายการคลังหรือเศรษฐกิจภาครัฐบาล ยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงรายรับ รายจ่ายของประเทศจะเป็นไปในลักษณะใด สถานะทางการเงินของประเทศที่จะเอามาใช้จ่ายมีเพียงพอกับรายรับหรือไม่ และจะแก้ไขปัญหาด้วยวิธีใด เรื่องนี้จะเป็นเรื่องใหญ่ของรัฐบาลที่จะต้องจัดทุกปีในรูปของพระราชบัญญัติ

การคลัง หมายถึง เศรษฐกิจภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการหารายได้ของรัฐบาลเพื่อนำมาใช้จ่ายกิจการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศ โดยรัฐบาลมีหน้าที่ดูแลรายรับรายจ่ายให้เหมาะสมในรูปของการจัดทำงบประมาณแผ่นดิน

1.2 การจัดทำงบประมาณแผ่นดิน

งบประมาณแผ่นดิน(National Budget) คือแผนการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลประจำปี ซึ่งจะต้องมีการประมาณการว่าในปีหนึ่ง ๆจะมีรายรับเท่าใดจากรายรับประเภทใด และมีการให้น้ำหนักความสำคัญแก่รายจ่ายด้านหนึ่งด้านใดมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความจำเป็นของสังคมในขณะนั้น ส่วนมากมักจะเน้นหนักที่งบประมาณด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และการป้องกันประเทศเป็นอันดับแรก ๆ สำหรับงบประมาณแผ่นดินของไทยปี 2541 ยอดสูงสุด 4 อันดับแรก ได้แก่ งบของกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม และกระทรวงคมนาคม ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่นับรายจ่ายด้านการชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งเป็นรายจ่ายสูงที่สุดมาโดยตลอด จึงเห็นได้ว่าเงินกู้ถึงจะเป็นรายรับก็จริงแต่ก็จะกลายมาเป็นรายจ่ายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในขณะเดียวกันก็คือ การชำระหนี้เงินกู้

อย่างไรก็ดี งบประมาณแผ่นดินจึงเป็นทั้งเครื่องมือของรัฐบาลในการควบคุมการดำเนินงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนรัฐสภาใช้เป็นมาตรการในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของรัฐบาลให้เป็นไปโดยถูกต้อง

การจัดทำงบประมาณแผ่นดินต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ จนถึงขั้นออกมาเป็นพระราชบัญญัติเรียกว่า “พระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินประจำปี” ซึ่งจะต้องจัดทำและออกล่วงหน้าก่อนเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นเดือนเริ่มต้นของปีงบประมาณของแต่ละปี

ลำดับขั้นตอนการจัดทำงบประมาณประจำปีมีดังนี้

1. หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเป็นผู้เสนอรายรับรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนมายังหน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่พิจารณาการจัดทำงบประมาณแผ่นดิน คือสำนักงบประมาณแผ่นดินกระทรวงการคลัง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. สำนักงานงบประมาณและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำการกลั่นกรองเรียบร้อยแล้ว เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ

3. คณะรัฐมนตรีนำเสนอรัฐสภาเพื่อขออนุมัติใช้เป็นกฎหมายในรูปพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีต่อไป

ช่วงปีงบประมาณแผ่นดินของไทย เริ่มต้นวันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายนของปีถัดไป เช่น งบประมาณแผ่นดิน ปี พ.ศ.2541 เริ่มต้นวันที่ 1 ตุลาคม 2540 และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2541

งบประมาณแผ่นดินประกอบไปด้วย

รายรับ	รายจ่าย
1. รายได้ ภาษีอากร รัฐวิสาหกิจ การค้า อื่น ๆ	1. การทะนุบำรุงประเทศด้านต่าง ๆ
2. เงินคงคลัง	2. การพัฒนาประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม
3. เงินกู้ ⟶ หนี้สาธารณะ	3. การชำระหนี้เงินกู้

2. วัตถุประสงค์ในการใช้นโยบายการคลัง

1. เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในการดำเนินนโยบายด้านภาษี ควรเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการเก็บภาษีทางตรงในอัตราก้าวหน้าและเก็บภาษี ทางตรงได้สูงกว่าภาษีทางอ้อม

2. เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น การใช้นโยบายการคลังที่ดีและมีประสิทธิภาพจะช่วยกระจายรายได้ดี มีความเป็น ธรรมในสังคมช่วยให้ ปัญหาต่าง ในระบบเศรษฐกิจลดลง การจ้างงานจะ เพิ่มขึ้น ปัญหาการว่างงานจะลดลง และเพื่อให้เกิดผลดีรัฐบาลจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องจึงจะได้ผล

3. หลักการสำคัญของนโยบายการคลัง

1. ให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล ในอัตราก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่มีรายได้สูงเสียภาษีมากขึ้น และรัฐนำเงินภาษีที่เก็บได้ส่วนหนึ่งมาใช้จ่ายด้านรัฐสวัสดิการแก่คนยากจน

2. ให้มีการขยายฐานภาษีให้กว้าง คือ พยายามให้บุคคลที่มีรายได้ทุกคนต้องเสียภาษีโดย เฉพาะภาษีทางตรง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

3. สนับสนุนให้มีการออมและการลงทุนในประเทศ โดยการลดหย่อนภาษีให้เป็นพิเศษ สำหรับเงินออมและเงินลงทุนในประเทศ ตัวอย่างเช่น ให้ค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต สำหรับผู้มีเงินได้ ให้เครดิต ภาษีและค่าลดหย่อนพิเศษ สำหรับผู้มีรายได้จากเงินปันผล และเงินส่วนแบ่งกำไรจากบริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล และสถาบันการเงิน เป็นต้น

4. สนับสนุนอุตสาหกรรมในประเทศและการส่งออก โดยการตั้งกำแพงภาษีสินค้าบางประเภทเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ ลดหย่อนภาษีหรือเก็บภาษีในอัตราต่ำสำหรับอุตสาหกรรมบางประเภทที่ต้องการสนับสนุน และลดอัตราภาษี หรือยกเว้นการเก็บภาษี สำหรับสินค้าส่งออกบางชนิดที่ต้องการให้แข่งขันในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น ฯลฯ

ข้อสังเกตุ

1. เงินคงคลัง หมายถึงเงินที่รัฐบาลมีอยู่ ยังไม่ได้เอาออกไปใช้ จะใช้เมื่อถึงความจำเป็น

2. หนี้สาธารณะ(Public Debt) หมายถึงหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมของรัฐ และรัฐวิสาหกิจซึ่งจะมีทั้งหนี้ในประเทศ และหนี้ต่างประเทศ

3. ประเทศที่พัฒนาแล้วไม่จำเป็นต้องมีเงินกู้ เพราะไม่มีปัญหาเรื่องความไม่สมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายของประเทศ และเมื่อใดก็ตามที่เงินกู้ในส่วนที่เป็นรายรับก็จริงแต่ก็จะต้องเป็นรายจ่ายในขณะเดียวกัน เพราะต้องชำระหนี้เงินกู้ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นรายจ่ายที่สูงมาก

4. แม้เงินกู้จะเป็นรายรับของรัฐบาลก็จริงแต่ก็เป็นรายจ่ายในขณะเดียวกัน และเป็นภาระของรัฐบาลในการต้องชำระหนี้เงินกู้ด้วย

5. งบประมาณแผ่นดินมี 3 ลักษณะ คือ

   5.1 งบประมาณ ขาดดุลแสดงให้เห็นถึงการมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ

   5.2 งบประมาณเกินดุลแสดงให้เห็นถึงการมีรายรับมากกว่ารายจ่าย

   5.3 งบประมาณ สมดุลแสดงให้เห็นถึงการมีรายรับเท่ากับรายจ่าย

6. รายจ่ายอันดับต้น ๆ ของงบประมาณแผ่นดิน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และการป้องกันประเทศการที่งบประมาณแผ่นดินประจำปีขาดดุลมาก แสดงให้เห็นถึงความไม่สมดุลระหว่าง รายรับกับรายจ่าย รัฐบาลจำเป็นต้องนำเงินคงคลังหรือต้องกู้เงินมาชดเชยกับการขาดดุลงบประมาณ

ประเภทของภาษี

1. <u>แบ่งประเภทโดยยึดหลักการผลักภาระในการเรียกเก็บ</u>

- ภาษีทางตรง
- ภาษีทางอ้อม

1. ภาษีทางตรงและทางอ้อม ภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ ภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม

1.1 ภาษีทางตรง (Direcl Tax) คือภาษีที่รัฐบาลเก็บจากผู้เสียภาษีโดยตรง และ ผู้เสียไม่ สามารถผลักภาระภาษีนั้นไปให้แก่ผู้อื่นได้ ตัวอย่างเช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเดิน-ทางออกนอกประเทศ เป็นต้น

1.2 ภาษีทางอ้อม (Indircci Tax) คือภาษีที่รัฐบาลเก็บจากสินค้าและบริการโดยผู้เสียสามารถ ผลักภาระภาษีให้แก่ผู้อื่นต่อไปได้ด้วยการรวมเข้าไปในราคาสินค้าและบริการนั้น ๆ ผู้ที่ซื้อสินค้าและบริการจึงต้องรับภาระภาษีโดย ทางอ้อม ตัวอย่างเช่น ภาษีการค้า ภาษีสุรา เบียร์ และเครื่องดื่ม ภาษีสินค้าเข้า-ออก อากรมหรสพ ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวง ป่าไม้ เป็นต้น

<u>2. แบ่งประเภทโดยยึดหลักหน่วยงานที่เก็บ</u>

- ภาษีสรรพสามติ
- ภาษีศุลกากร
- ภาษีสรรพากร
- ภาษีอากรที่หน่วยราชการอื่นจัดเก็บ เช่น กรมตำรวจ, กรมการขนส่งทางบก, กรมประมง ฯลฯ
- ภาษีอากรที่ราชการส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ เช่น ภาษีบำรุงท้องที่, (ภาษีโรงเรือน, ภาษีที่ดิน) ภาษีป้าย, อากรฆ่าสัตว์

หลักการเก็บภาษีที่ดี

1. หลักแน่นอน
2. หลักยุติธรรม
3. หลักสะดวก
4. หลักประหยัด

การพัฒนาประเทศ

ในโลกซึ่งมีอยู่มากมายหลายประเทศนั้น แต่ละประเทศย่อมมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่แตกต่างกัน เราจึงเห็นได้ว่าบางประเทศประชาชนส่วนใหญ่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ดีหรือมีระดับมาตรฐานการครองชีพสูง มีรายได้สูงและฐานะการเงินการคลังของประเทศมีความมั่นคง เพราะกำลังในการผลิตสินค้าและบริการรวมของประเทศอยู่ในระดับสูง และสามารถดำเนินการค้าระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศเหล่านี้เรียกว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีอีกหลายประเทศที่มีสภาพในลักษณะค่อนข้างไปในทางตรงกันข้ามกับประเทศที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ หรือระดับมาตรฐานการครองชีพต่ำ รายได้ประชากรต่ำ ฐานะการเงิน การคลังของประเทศไม่มั่นคง ประเทศเหล่านี้เรียกว่าประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้สูงขึ้น ตลอดจนทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีเสถียรภาพมากขึ้นด้วย

การพัฒนาประเทศ จึงมีจุดมุ่งหมายให้ประเทศมีความมั่นคง หรือความมีเสถียรภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมั่นคง

1. <u>ลักษณะสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา</u>

พิจารณาได้จากลักษณะสำคัญได้เป็น 4 หัวข้อใหญ่ ดังนี้

1.1 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

1. ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อยู่ในสังคมชนบท
2. มีการว่างงานเพราะฤดูกาล และการทำงานต่ำระดับอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาเกษตรกรรม
3. รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อยู่ในระดับแค่พอยังชีพ(Subsistence Level) เท่านั้น มีปัญหาหนี้สิน และเป็นหนี้ในลักษณะสะสม ดอกเบี้ยทบต้น เพราะไม่มีรายได้มาใช้หนี้ มีการบุกรุกทำลายป่าแล้วขยายพื้นที่เพาะปลูก
4. ส่วนใหญ่เงินออมมีน้อย ส่วนกลุ่มที่มีเงินออกจะเป็นเจ้าของที่ดิน และไม่ชอบลงทุนด้านการค้า
5. ยังขาดความรู้ที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เท่าที่ควร การผลิตขึ้นอยู่กับธรรมชาติ หรือขึ้นอยู่กับฤดูกาล เทคนิคการผลิตมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ส่วนใหญ่ยังอาศัยแรงงานคนและแรงงานสัตว์ ผลผลิตต่อเนื้อที่จึงต่ำ
6. ผลผลิตส่วนใหญ่เป็นสินค้าขั้นปฐม เช่น เกษตร ป่าไม้ ประมง
7. มีการลงทุนในที่ดินน้อย ใช้ทุนอย่างไม่ประหยัด นิยมแบ่งที่ดินเป็นแปลงเล็กสำหรับเพาะปลูก ทำให้ที่ดินมีสัดส่วนน้อยลง
8. ปริมาณการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศมีน้อย สินค้าที่ส่งออกส่วนใหญ่มักทำรายได้ไม่แน่นอน และการค้าระหว่างประเทศมีน้อยแม้ว่าเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

9. การคมนาคมขนส่งยังไม่สะดวกและมีไม่เพียงพอตลอดจนยังขาดความคล่องตัวเรื่องการตลาด ทำให้การผลิตเพื่อเป็นการค้าจึงมีอุปสรรค

1.2. ลักษณะทางสังคมและประชากร

1. ประชากรมีอัตราการเพิ่มสูง
2. ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมชนบท ยังมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ
3. อายุขัยเฉลี่ยของประชากรค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว
4. แรงงานส่วนใหญ่ซึ่งอยู่ในภาคเกษตรกรรมนั้น เป็นประเภทแรงงานที่มีฝีมือต่ำเป็นส่วนมาก มื่อแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม แรงงานเหล่านี้จึงได้รับค่าจ้างแรงงานต่ำ
5. ยังมีการใช้แรงงานเด็กอย่างกว้างขวางอยู่
6. คนชนบทส่วนใหญ่ยังคงมีค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น นิยมพิธีการ ทำบุญเกินกำลัง ซึ่งนับว่าเป็นการสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจ

หากกล่าวโดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าลักษณะเด่นหรือลักษณะพื้นฐานของ ประเทศกำลังพัฒนาก็คือ ประชากรมีรายได้บุคคลต่ำ หรืออยู่ในภาวะยากจนเรื้อรัง ซึ่งจะมีผลไปถึงมาตรฐานการครองชีพต่ำด้วย เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาเศรษฐกิจ
จึงมุ่งไปที่การยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น หรือการทำให้ประชาชนมีระดับการกินอยู่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นเช่นนี้ได้ก็ด้วยการทำให้รายได้บุคคลให้สูงขึ้น ให้ได้เสียก่อน เพื่อความเข้าใจง่ายขึ้น อาจพิจารณาจากความเกี่ยวข้องระหว่าง ลักษณะร่วมของประเทศกำลังพัฒนา สาเหตุและดังแผนผังข้างล่างนี้

/ ด้อย → Technology → ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ → รายได้บุคคลต่ำ → มาตรฐานการครองชีพต่ำ

หรือ

\ ขาดความรู้ในการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ → รายได้บุคคลต่ำ

2. ความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญยิ่งของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไป ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากมายหลายประเทศ คือ ประมาณ 2 ใน 3 ของประเทศทั่วโลก การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นหนทางที่จะช่วยให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจนเรื้อรังไปสู่สภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผลทางอ้อมก็จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้นเศรษฐกิจยังเป็นปัจจัยสำคัญของอำนาจรัฐ เป็นปัจจัยทางการเมือง ทางการทหารอีกด้วย เพราะหากเศรษฐกิจดี ประเทศชาติก็เข้มแข็งเป็นประเทศผู้นำในทุก ๆ ด้าน ปัญหา

สังคมจะเกิดขึ้นน้อยมาก โอกาสที่จะสร้างสรรค์ความเจริญเพื่อนำไปสู่ความมีเสถียรภาพของประเทศจึงเกิดขึ้นได้โดยไม่ยากนัก

3. ความสำคัญของประเทศกำลังพัฒนาในโลกปัจจุบัน

นอกจากประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย จะเห็นความจำเป็นในการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของตน ประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็ยังเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือที่ยากจนหรือประเทศกำลังพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เพราะหากปล่อยให้ประเทศยากจนประสบความยุ่งยากทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ต่อไป ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อสภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลกได้ และจากสภาพการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจกันอยู่ จึงมีผลให้ความช่วยเหลือในรูปต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเงินทุนและวิทยาการสมัยใหม่ ได้หลั่งไหลจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปสู่ประเทศกำลังพัฒนาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ยากจนหรือประเทศกำลังพัฒนาที่ยังล้าหลังอยู่ จะได้รับความช่วยเหลือมากเป็นพิเศษ

4. ความหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development)

หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้รายได้ประชาชาติที่แท้จริงของประเทศเพิ่มขึ้นในระยะยาวและสม่ำเสมอ ตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และนำไปสู่อัตราการเพิ่มผลผลิตมากกว่าอัตราการเพิ่มของจำนวนประชากร

เป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงได้แก่การยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้สูงขึ้น

5. เกณฑ์ที่ใช้วัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ

1. ระดับรายได้บุคคลและรายได้ประชาชาติ
2. ระดับมาตรฐานการครองชีพหรือระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร
3. คุณภาพประชากร และระดับการศึกษาของประชากร
4. อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
5. อัตราความก้าวหน้าในการใช้ Technology
6. ระดับความสามารถในการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์
7. อัตราความก้าวหน้าด้านอุตสาหกรรม ฯลฯ

กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง หมายถึง ประเทศที่มีรายได้ต่อหัวไม่น้อยกว่า 7,620 U.S.$

กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง หมายถึงประเทศที่มีรายได้ต่อหัวมากกว่า 610 U.S.$ และไม่เกิน 7,620 U.S.$

6. ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผลทำให้รายได้บุคคลสูงขึ้น ได้แก่

1.1 การสะสมทุน หมายถึง การเพิ่มทุนให้มีมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งจะมีผลดีไปถึงการส่งเสริมผลผลิต และรายได้บุคคลเพิ่มขึ้นอีกด้วย การออม การสะสมทุน การสงเสริมผลผลิต รายได้บุคคลจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 การเพิ่มจำนวนประชากรหากมีมากเกินไป ก็จะเป็นผลเสียต่อการพัฒนา เพราะในที่สุดจำนวนประชากรจะไม่ได้สัดส่วนกับแหล่งงานที่สังคมมีอยู่ตลอดไปจนถึงสวัสดิการต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น

1.3 การค้นพบทรัพยากรใหม่ ๆ ทำให้เกิดผลดีต่อการลงทุนเพิ่ม และมีผลไปถึงการผลิตสินค้าได้มากขึ้น

1.4 ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี มีส่วนช่วยให้ประสิทธิภาพการผลิตสูง ตลอดจนช่วยให้มีการลดต้นทุนในการผลิตอีกด้วย

1. <u>ปัจจัยทางการเมือง</u>

สถานการทางการเมืองย่อมมีผลต่อกาพัฒนาเศรษฐกิจดังจะดูได้จากนโยบายของรัฐบาลที่เอื้อต่อการลงทุน ความมั่นคงของรัฐบาลที่ทำให้นักลงทุนมั่นใจในการลงทุน

2. <u>ปัจจัยทางสังคม</u>

ประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาจะมีความต่างกันตรงที่มีการยกย่องบุคคลที่ขยัน และประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักการออม รู้จักใช้จ่ายเพื่อความสุขในชีวิตตามสมควรควบคู่ไปกับการลงทันเพื่อการส่งเสริมผลผลิตและเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. <u>ปัจจัยทางเทคโนโลยี</u>

เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้นได้ ตลอดจนสามารถประหยัดการใช้แรงงานที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ในประเทศกำลังพัฒนา การใช้เทคโนโลยีมีข้อจำกัดหลายประการ คือ

1.1 ยังขาดความรู้ความสามารถในการผลิตเทคโนโลยีขึ้นมาใช้เอง ต้องอาศัยการนำเข้าจากต่างประเทศ

1.2 ขาดเงินทุนที่จะสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ

1.3 การนำเครื่องทุ่นแรงหรือเทคโนโลยี บางประเภทมาใช้โดยไม่เหมาะสม อาจทำให้เกิดปัญหาการว่างงานขึ้นได้ ในประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีแรงงานมาก ควรฝึกฝนแรงงานให้มีประสิทธิภาพ และหาวิธีการลงทุนอย่างประหยัดมากกว่า ประหยัดแรงงาน

7. การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

เหตุที่ต้องมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจก็เพราะในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีฐานะยากจนจำเป็นต้องมีแผนงานที่แน่นอน และต้องใช้เวลาในการแก้ไขปัญหาตลอดจนดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้านั้น ที่สำคัญก็คือในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจนั้นจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และวัฒนธรรมของประเทศ การดำเนินงานที่จะให้ได้รับผลดีตามเป้าหมายจึงจำเป็นต้องมีแผนดำเนินงานที่เด่นชัดและได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

ในการแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่ละประเทศ มักจะตั้งวัตถุประสงค์ตรงกันคือ เพื่อความมั่นคงของประเทศ โดยครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพิ่มรายได้แท้จริงของบุคคล และรายได้ประชาชาติให้สูงขึ้น เพื่อการยกระดับมาตรฐานะการครองชีพของประชากรให้สูงขึ้น
2. ให้มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายได้ของบุคคลในแต่ละอาชีพ และระหว่างภูมิภาคให้น้อยที่สุด
3. สร้างความเจริญให้กระจ่ายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างทั่วถึง
4. ให้มีการว่างงานลดน้อยลง
5. ให้มีดุลการค้าและดุลการชำระเงินอยู่ในภาวะไม่ขาดดุลหรือขาดดุลน้อยที่สุด

<u>ความเป็นมาของแผนพัฒนาประเทศ</u>

พ.ศ.2493 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นทำหน้าที่วิเคราะห์ภาวะทางเศรษฐกิจและเป็นที่ปรึกษารัฐบาลในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจทางการเงินและการคลัง

พ.ศ.2502 รัฐบาลจัดตั้ง “สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ” มีฐานะเทียบเท่ากรมในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น “สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ”

ประเทศไทยประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2504 โดย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะแรก พ.ศ.2504-2506 และระยะที่ 2 พ.ศ.2507-2509 รวมระยะเวลา 6 ปี

แผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ มา คือ ตั้งแต่ฉบับที่ 2 จนกระทั่งฉบับที่ 8 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันได้เพิ่มการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้เวลาในแต่ละแผนเป็นเวลา 5 ปี

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ.2504-2509
2. แผ่นพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2510-2514
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2515-2519
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2520-2524
5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2525-2529
6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2530-2534
7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2535-2539
8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2540-2544
9. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2545-2549

สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

ลักษณะเด่น ๆ ของแผนพัฒนาฉบับนี้ที่ไม่ปรากฏในฉบับอื่นอยู่ 3 ประการ คือ

1. เปิดกว้างให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยมีนักวิชาการ นักปรัชญา สื่อมวลชน องค์กรเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 6) พุทธ-ศักราช 2539 ระบุว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะต้องให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความเห็นก่อนพิจารณาประกาศใช้
3. สอดคล้องกับหน้าที่ของประชาชนชาวไทย ทำให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

สาระสำคัญสำหรับแผนพัฒนาฉบับที่ 8 สรุปได้ดังนี้

1. มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางหรือจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาไว้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย
2. สร้างสมรรถนะทางด้านเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง ปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่อุตสาหกรรมและใช้เทคโนโลยี กระจ่ายรายได้ไปสู่ภูมิภาค ลดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชากร
3. ปฏิรูประบบราชการให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และให้สอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครอง ปรับปรุงระบบประกันสังคม และผนึกกำลังร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ ประชาชน และสื่อมวลชนให้เข้ามาที่ส่วนร่วมในการพัฒนา
4. เพิ่มคุณภาพการศึกษาทุกระดับ พัฒนาหลักสูตรให้ได้มาตรฐานเพิ่มทุนการศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อบรมและพัฒนาและบริการที่เหมาะสม
5. ให้ผู้ด้อยโอกาสและสตรีได้รับการพัฒนาและบริการที่เหมาะสม
6. ในการพัฒนาชนบทจะเน้นที่การแก้ปัญหาด้านการผลิต ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสุขภาพอนามัย และบริการขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการพัฒนาอาชีพให้มีงานทำในฤดูแล้ง

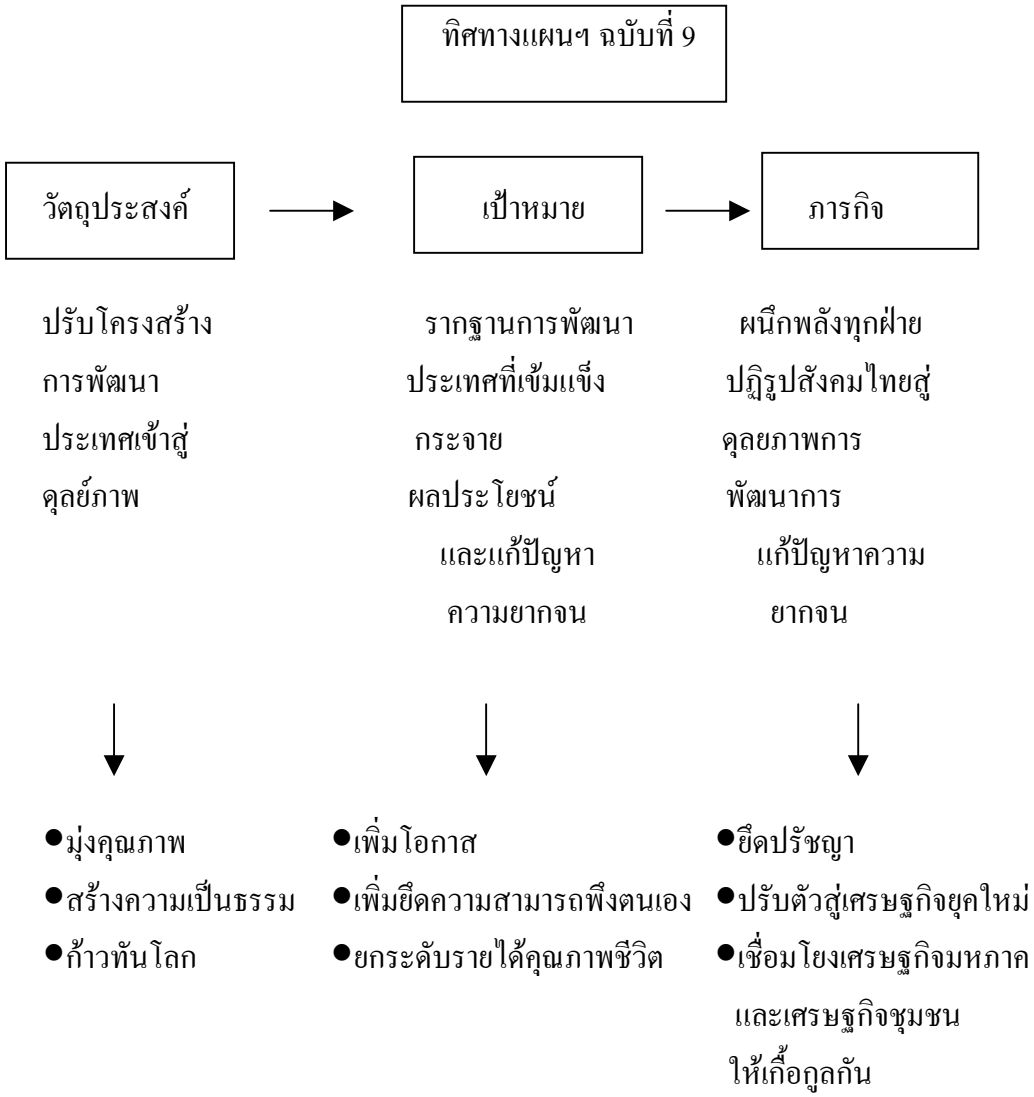

<u>4. ทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9</u>

4.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลัก

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของวิสัยทัศน์ร่วม ภายใต้ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” และสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์หลัก คือ “การปรับโครงสร้างการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ดุลยภาพ โดยเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาในเชิงปริมาณมาสู่การพัฒนาในเชิงคุณภาพ ควบคู่ไปกับการสร้างความเป็นธรรมในสังคม และความสามารถก้าวทันโลกที่จะอำนวยประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ของประเทศ” อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน ในการพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว เมื่อคำนึงถึงผลการพัฒนาที่ขาดความสมดุลและวิกฤตเศรษฐกิจที่สงผลกระทบให้คนไทยส่วนใหญ่มีมาตรฐานความเป็นอยู่ลดลง และต้องกลับไปอยู่ในฐานะยากจนมากขึ้น จึงเห็นสมควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศใหม่ โดยเปลี่ยนจากเดิมที่มุ่งสร้างความร่ำรวยด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักไปสู่การพัฒนาประเทศที่มีรากฐานที่เข้มแข็ง มีการกระจายผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง สามารถแก้ปัญหาความยากจนและกระจายรายได้ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการพึ่งตนเอง พร้อมทั้งยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ” อันจะทำให้เกิดการพัฒนาที่มี “คน” เป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง สำหรับภารกิจสำคัญของชาติ

ที่จะเป็นจุดยึดโยงการทำงานร่วมกันในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คือ การผนึกพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายในการปฏิรูปสังคมให้เกิดระบบบริการจัดการเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างการพัฒนาที่ได้ดุลยภาพ มุ่งสู่เป้าหมายหลักการแก้ปัญหาความยากจน ภายใต้แนวคิด "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" การปรับตัวเข้าสู่ "เศรษฐกิจยุคใหม่" และการสร้าง "ความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจชุมชนให้เกื้อกูลกัน" โดยมุ่งพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นแกนหลักเพื่อสร้างขีดความสามารถใหม่จากรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งพร้อมกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจให้เท่าทันโลก สามารถแข่งขันและร่วมมือได้โดยอาศัยการปฏิรูประบบบริการจัดการให้เกิดธรรมาภิบาลเป็นกลไกลสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

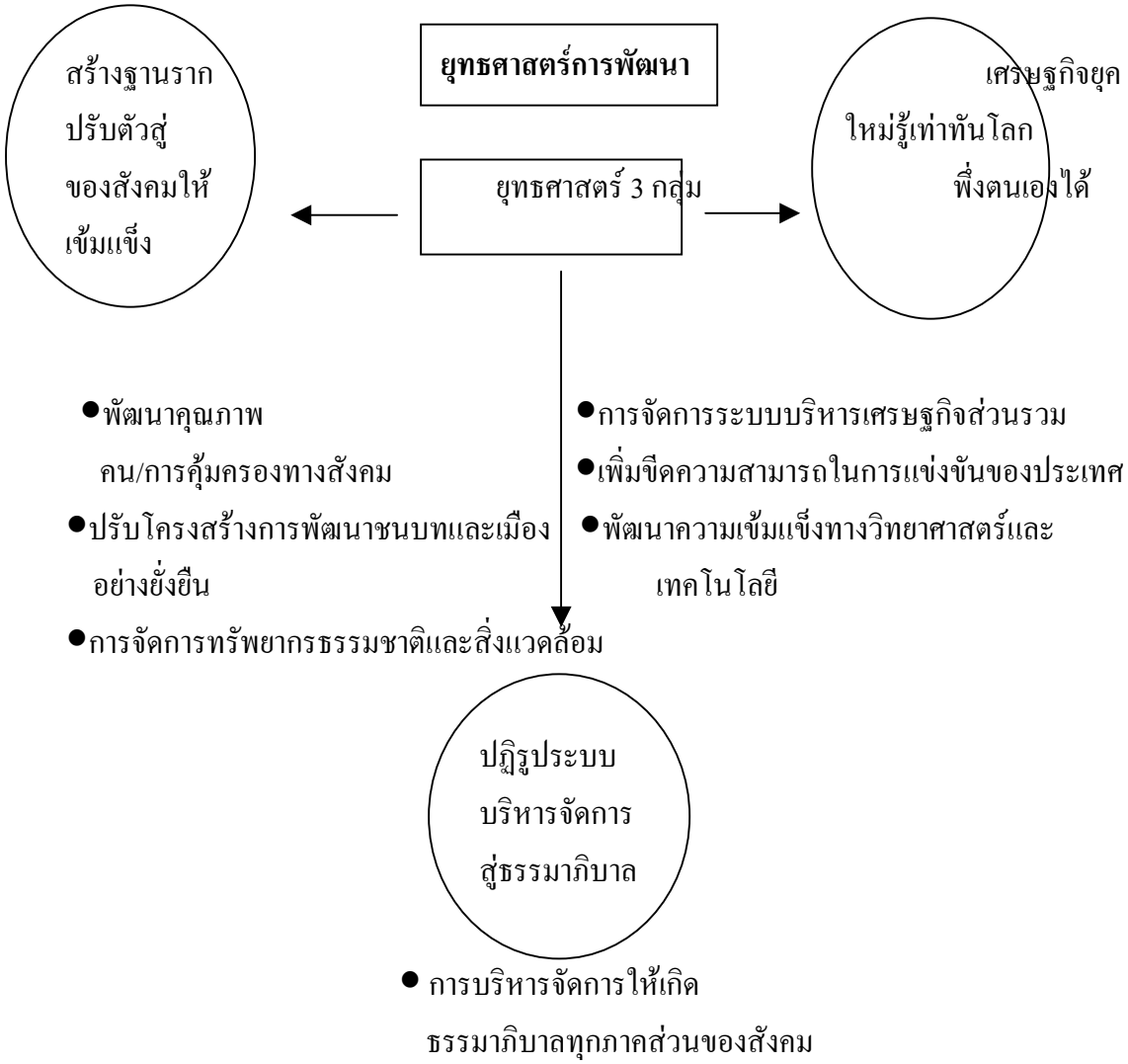

4.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้สามารถดำเนินการตามภารกิจที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงได้มุ่ง

- การเสริมสร้างขีดความสามารถจากฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งและรู้เท่าทันโลก

โดยมุ่งพัฒนาคนครอบครัว ชุมชน และสังคมเป็นแกนหลัก ให้ความสำคัญเป็นลำดับสูงต่อการพัฒนาคุณภาพคนและกระบวนการเรียนรู้ ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และการคุ้มครองทางสังคม ขณะเดียวกันมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือชุมนให้เชื่อมโยงการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน และมีการจัดการคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเกื้อกูลกัน

●การปรับตัวทางเศรษฐกิจให้เท่าทันโลกและ “เศรษฐกิจยุคใหม่” หรือ “เศรษฐกิจยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ” สามารถแข่งขันและร่วมมือได้บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง โดยให้ความสำคัญสูงต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เน้นการพัฒนานวัตกรรม และการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสม พร้อมกับการบริหารนโยบายเศรษฐกิจ มหภาคให้เอื้อต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจ

●การปฏิรูประบบบริหารจัดการให้เกิดธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อขจัดการทุจริตประพฤติมิชอบ ทั้งภาคราชการ ภาคการเมือง ภาคเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดที่จะทำให้เกิดกลไกการบริหารจัดการที่ดี โปร่งใส มีความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้สาธารณชนมีส่วนร่วมอันเป็นรากฐานที่มั่นคงและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของสังคมในการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและให้พร้อมรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาในยุทธศาสตร์แต่ละเรื่องให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนควบคู่ไปกับการปรับระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อนำทุนที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลงทุนอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรภาครัฐที่มีอยู่จำกัด

<u>หัวข้อสำคัญวิชาการเมืองการปกครอง</u>

ผศ.พาณี แสวงกิจ

<u>ตอนที่ 1 พรรคการเมืองและรัฐบาลผสมในระบบรัฐสภาของไทย</u>

1. พรรคการเมือง (Political Pasty)
    1.1 ความหมาย และบทบาทของพรรคการเมืองในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
    1.2 ความสำคัญของพรรคการเมือง
    1.3 หน้าที่ของพรรคการเมือง

1. **พรรคการเมือง** (Political Pasty)

<u>1.1 ความหมาย และบทบาทของพรรคการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย</u>

หมายถึง สถาบันการเมืองที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองในแนวเดียวกันโดยที่ต้องการนำอุดมการณ์ในรูปที่กำหนดเป็นนโยบายพรรคแล้วนั้นไปใช้ในการบริหารประเทศ หลังจากนั้นก็จะคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมส่งสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง แต่ละพรรคจึงพยายามแข่งขันให้สมาชิกพรรคได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา เพื่อมุ่งหวังการจัดตั้งรัฐบาลได้ หากพรรคใดไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้พรรคนั้นก็สามารถเข้าไปทำหน้าที่เป็นพรรคฝ่ายค้านได้ด้วยการสอดส่องการบริหารงานของรัฐบาล เพื่อให้เกิดการแก้ไข และเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนหรือมิฉะนั้นก็อาจจะรวมพรรคจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสมขึ้นก็ได้

การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองในแนวเดียวกัน กำหนดนโยบายพรรค เผยแพร่นโยบายพรรคและส่งสมาชิกพรรคสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง หากประชาชนชื่นชอบนโยบายของพรรคใดก็จะเลือกสมาชิกของพรรคนั้นให้มีที่นั่งในสภาเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา พรรคนั้นจัดตั้งรัฐบาลได้ นโยบายพรรค = นโยบายรัฐบาล หัวหน้าพรรค=นายกรัฐมนตรี

<u>1.2 ความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย</u>

ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองนับว่าเป็นสถาบันการเมืองและเป็นกลไกที่สำคัญมาก เพราะ

1. เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลซึ่งมีความคิดเห็นในทางการเมืองคล้ายคลึงกัน รวบรวมความคิดเห็นของประชาชน กำหนดขึ้นเป็นนโยบายของพรรค ถ้าจัดตั้งรัฐบาลก็เป็นโยบายของชาติ จึงเท่ากับเป็นกลุ่มที่แสดงพลังทางการเมืองและเป็นทางชักนำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้น
2. เป็นการเตรียมแนวทางสำหรับการเป็นรัฐบาลในเวลาต่อไป เพราะในระบอบปกครองแบบประชาธิปไตย พรรคการเมืองที่เข้มแข็งย่อมมีโอกาสจัดตั้งรัฐบาล
3. อาจเป็นฝ่ายค้านที่ทรงพลัง ในกรณีที่ไม่อาจจัดตั้งรัฐบาลได้ก็อาจรวมกับเป็นฝ่ายค้านที่เป็นดุลย์ถ่วงกันในรัฐสภามิให้รัฐบาลปฏิบัติได้โดยพลการ เช่น ตัวอย่างของพรรคฝ่ายค้านในอังกฤษ

ประชาชนทั่วไปมีโอกาสเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของตน

2. ร่วมกิจกรรมทางการเมืองของพรรค เช่น สมัครเข้ารับการเลือกตั้งในนามของพรรค สำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยแก้ปัญหา และให้ข้อเสนอแนะที่ดีแก่รัฐบาลได้

3. ให้ความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น ในการหาเสียงการลงคะแนนเสียงหรือแม้แต่การให้เงินสนับสนุนการดำเนินงานของพรรคฯ

1.3 <u>หน้าที่ของพรรคการเมือง</u>

1. สำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนเพื่อให้รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐแก้ไขและวางนโยบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ตลอดจนเผยแพร่ให้ประชาชนทราบและเป็นแนวทางให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

2. คัดเลือกตัวบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสมัครเข้ารับการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และทำหน้าที่คัดเลือกตัวบุคคลเข้ารับตำแหน่งในคณะรัฐบาลในกรณีที่พรรคนั้นจัดตั้งรัฐบาล

3. กำหนดนโยบาย ในการแก้ปัญหาของประเทศ เช่น ปัญหาการจราจรวิกฤต ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ฯลฯ โดยต้องแถลงนโยบายเหล่านั้นให้ประชาชนทราบเพื่อเป็นแนวทางให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ

4. ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและมีวิธีการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนใช้สิทธิทางการเมือง เพื่อการปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ทางการเมือง

2. พรรคการเมืองและรัฐบาลผสม

รัฐบาลผสม เป็นรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นโดยการรวบรวมเอาพรรคการเมืองหลายพรรคเข้ามาเป็นรัฐบาล เพื่อให้ได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา เพื่อรัฐบาลจะสามารถอยู่ในตำแหน่งได้จนครบวาระ ทั้ง ๆ ที่ในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ รัฐบาลผสมจะเป็นรัฐบาลที่ไม่ใคร่มีเสถียรภาพก็ตาม อย่างไรก็ตามรัฐบาลผสมเป็นสิ่งจำเป็นในกรณีดังต่อไปนี้

1.ไม่มีพรรคการเมืองใดมีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภา ลักษณะเช่นนี้มักเกิดขึ้นในประเทศที่มีพรรคเล็กพรรคน้อยกระจายอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่อาจจัดตั้งรัฐบาลได้ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น

2. ในกรณีที่ประเทศตกอยู่ในภาวะฉุกเฉิน สถานการณ์รุนแรง แม้รัฐบาลจะมีเสียงข้างมากก็จำเป็นต้องระดมผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยแก้ไขสถานการณ์กรณีนี้อาจตั้งรัฐบาลผสมได้ เราจะสังเกตได้ว่า รัฐบาลผสมจะมีขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศที่การเมืองไม่มั่นคง และมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภา โอกาสที่พรรคใดพรรคหนึ่งจะได้รับความนิยมและได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากเกิดขึ้นยาก จึงจำเป็นต้องเป็นรัฐบาลผสม

<u>ข้อสังเกต</u>

1. พรรคการเมืองเป็นทั้งกลุ่มสังคม และเป็นสถาบันทางสังคมหนึ่งในบรรดาสถาบันสังคมอื่น ๆ
2. เป็นกลุ่มอิทธิพล ไม่ใช่กลุ่มผลประโยชน์
3. ไม่ควรมีพรรคการเมืองมากพรรค แต่ไม่ใช่มีแต่เพียงพรรคเดียว
4. พรรคการเมืองที่ดีต้องปรารถนาเข้าไปเป็นรัฐบาล
5. ประเทศด้อยพัฒนามักมีปัญหาเกี่ยวกับ "พรรคการเมือง" ซึ่งมีส่วนทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ

6.พรรคการเมืองจะมีความมั่นคงและมีความหมายต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง โดยมิใช่พิจารณาแต่เพียงการทำหน้าที่ของความเป็นพรรคการเมืองเท่านั้น หากสมาชิกของพรรคต้องมีวินัย สมาชิกของพรรคไม่แตกแยก ยึดมั่นในนโยบายพรรคอย่างแท้จริง ไม่กระทำตนเป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ใดกลุ่มผลประโยชน์หนึ่ง

<u>ตอนที่ 2 การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบต่าง ๆ</u>

<u>ลักษณะสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบต่าง ๆ</u>

1. ระบบรัฐสภา 2. ระบบประธานาธิบดี 3. ระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี

จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศจะเห็นได้ว่า "อาณาจักร" กับการจัดระเบียบการปกครองรัฐ ซึ่งก็คือรูปแบบการปกครองนั้นย่อมเป็นของคู่กัน เพียงแต่รูปแบบการปกครองจะมีความแตกต่างกันไปเท่านั้น ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญคือ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้มีอำนาจรัฐ หรือประชาชน กับความเหมาะสมของประเทศในขณะนั้น

หลังจากประเทศส่วนใหญ่ได้มีการพัฒนารูปแบบการปกครองมาเป็นประชาธิปไตย ก็ยังมีรูปแบบแตกต่างกันอยู่อีก ความแตกต่างกันนั้นขึ้นอยู่กับเรื่องของการใช้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศในลักษณะที่แตกต่างกัน เหล่านี้จึงเป็นที่มาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบต่าง ๆ คือ ประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ระบบประธานาธิบดี และระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี

ข้อเปรียบเทียบลักษณะสำคัญของรูปแบบการปกครองระบบประชาธิปไตยในระบบต่าง ๆ

ระบบรัฐสภา	ระบบประธานาธิบดี	ระบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี
1. เป็นรูปแบบการปกครองที่ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภา กับฝ่ายบริหาร คือ รัฐบาล ต่างมีหน้าที่ปฏิบัติต่อกัน ไม่แยกอำนาจออกจากกันเด็ดขาด ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารแม้ต่างฝ่ายต่างเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ต่างก็มีหน้าที่ควบคุมซึ่งกันและกัน จึงเรียกระบบนี้ว่าระบบ Check and Balance ในลักษณะดังนี้	1.เป็นรูปแบบการปกครองที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต่างแยกอำนาจออกจากกันเด็ดขาด จึงมีการเรียกระบบนี้ว่า Seperation of Power	1. เป็นรูปแบบการปกครองที่มีลักษณะผสมผสานระหว่าง 2 ระบบ คือทั้งในส่วนของระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี - ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขของประเทศและประมุขของฝ่ายบริหารโดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ประธานาธิบดี แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเข้าร่วมบริหารโดยได้รับความยินยอมจากรัฐสภา
2.รัฐสภาเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลและรัฐบาลจะอยู่ในตำแหน่งได้ตราบเท่าที่รัฐสภาให้ความไว้วางใจหรือคณะรัฐมนตรีเข้าดำรงตำแหน่งและทำหน้าที่ได้ต่อเมื่อได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา หากรัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจนายกรัฐมนตรีด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของสส. นายกต้องลาออก หรือไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลต้องลาออก(ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน)	2.ประธานาธิบดีซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นทั้งประมุขของประเทศและประมุขของฝ่ายบริหารเข้าดำรงตำแหน่งโดยได้รับเลือกตั้งจากประชาชน มีอำนาจแต่งตั้งรัฐมนตรีโดยได้รับความยินยอมจากรัฐสภาและประธานาธิบดีในฐานะที่เป็นฝ่ายบริหารสามารถจะอยู่ในตำแหน่งได้จนครบวาระ โดยที่รัฐสภาไม่อาจลงมติไม่ไว้วางใจประธานาธิบดีหรือคณะ	2.รัฐสภามีสิทธิลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลเฉพาะในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่น ส่วนตำแหน่งประธานาธิบดีจะสามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งได้โดยไม่ต้องลาออก

	รัฐมนตรีออกจากตำแหน่งได้โดยที่ฝ่ายบริหารเองก็ไม่สามารถยุบสภาผู้แทนราษฎรได้	
3. ประมุขของประเทศและประมุขของรัฐบาลจะแยกออกจากกัน ประมุขของประเทศอาจเป็นพระมหากษัตริย์หรือมีตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีก็ได้ แต่ที่แน่นอนก็คือประมุขของฝ่ายบริหารต้องเป็นนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารประเทศตามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้โดยที่ประมุขของประเทศจะไม่มีอำนาจบริหาร	3. ประธานาธิบดีมีอำนาจยับยั้งกฎหมายที่บัญญัติมาจากรัฐสภาได้ และกฎหมายที่ประเทศใช้ได้ต่อเมื่อประธานาธิบดีเป็นผู้ลงนาม	3. ฝ่ายบริหารคือรัฐบาล ประกอบด้วยประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐบาล - ประธานาธิบดี แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี - นายกรัฐมนตรี เลือกรัฐมนตรีเสนอต่อประธานาธิบดี
4. มาตรการที่ฝ่ายนิติบัญญัติคุมฝ่ายบริหารด้วยการลงมติไม่ไว้วางใจ มีผลให้ฝ่ายบริหารต้องลาออก แต่ในทางกันข้าม ฝ่ายบริหารก็มีสิทธิควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติด้วยการยุบสภผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ที่สำคัญก็คือแต่ละฝ่ายจะใช้มาตรการตอบโต้กันในขณะเดียวกันไม่ได้	4. รัฐสภาอาจจะมีสภาเดียวหรือ 2 สภาก็ได้	4. ประธานาธิบดีมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมีสิทธิยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งโดยไม่เกินปีละ 1 ครั้ง ในขณะที่รัฐสภาพกลับไม่มีสิทธิลงมติไม่ไว้วางใจประธานาธิบดีได้
5.รัฐสภาอาจจะมีสภาเดียวหรือ 2 สภาก็ได้	5. ตัวอย่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครอง ใน	5. ตัวอย่างประเทศที่มีรูปแบบ

6. ตัวอย่างประเทศที่มีรูปแบบการปกครองในระบบนี้ ได้แก่ อังกฤษ สเปน อิตาลี สวีเดน เดนมาร์ก ญี่ปุ่น มาเลเซีย ไทย ฯลฯ 7. อังกฤษเป็นต้นแบบระบบรัฐสภา	ระบบนี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ บราซิล ฯลฯ 6. สหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบระบบประธานาธิบดี	การปกครองในระบบนี้ได้แก่ ฝรั่งเศส กรีซ โปตุเกส ฟินแลนด์ ฯลฯ 6. ฝรั่งเศสเป็นต้นแบบระบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี

<u>ตอนที่ 3 รัฐธรรมนูญ</u>

1. รัฐธรรมนูญ
    1.1 ความหมาย และความสำคัญ
    1.2 สาระสำคัญในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ควรทราบ
2. ที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

1. รัฐธรรมนูญ

แต่ละประเทศไม่ว่าจะมีรูปการปกครองแบบใดต่างก็มีรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ หากจะต่างกันก็ตรงที่รูปแบบ และสาระสำคัญที่สนองวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญนั้น ๆ เพียงแต่มีสิ่งพึงพิจารณาตามหลักความจริงได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญรูปแบบใด รัฐธรรมนูญนั้นควรมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนและควรมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง ตลอดจนจะต้องก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนด้วย

1.1. ความหมาย และความสำคัญ

รัฐธรรมนูญ พิจารณาความหมายได้ 2 ประการ คือ

1.1.1 ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุด

ความเป็นกฎหมายสูงสุดให้พิจารณาได้จากกฎหมายอื่นใดขัดแย้งไม่ได้ ผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยว่ากฎหมายอื่นใดขัดแย้งหรือไม่ คือ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 ได้เปลี่ยนไปเป็นศาลรัฐธรรมนูญ

1.1.2 ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญมากที่สุด

ความเป็นกฎหมายที่สำคัญที่สุด ให้พิจารณาได้จากการเป็นกฎหมายที่ใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ

1.2 รัฐธรรมนูญไทยจะบัญญัติเกี่ยวกับสาระสำคัญดังนี้

1. รูปการปกครอง

2. พระราชฐานะ และพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

3. อำนาจอธิปไตย และการใช้

- ใครเป็นผู้ใช้ คุณสมบัติ
- วิถีทางที่เข้าไปใช้อำนาจ
- ขอบเขตอำนาจหน้าที่
- กำหนดระยะเวลาที่อยู่ในตำแหน่ง

4. แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

5. สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชน

6. การปกครองส่วนท้องถิ่น

7. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

8. บทเฉพาะกาล ฯลฯ

โดยทั่วไปรูปแบบของรัฐธรรมนูญจะประกอบไปด้วยหมวดต่าง ๆ และส่วนต่าง ๆ ที่แบ่งเป็นมาตราที่อยู่ในหมวดสำหรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีทั้งหมดถึง 12 หมวด รวม 336 มาตรา นับว่ามีเนื้อหาสาระมากกว่าทุกฉบับที่เคยมีมา หมวดที่เพิ่มขึ้นมาใหม่โดยไม่เคยมีมาก่อนหน้านี้ ได้แก่ หมวดที่ 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และหมวดที่ 11 การตรวจเงินแผ่นดิน

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีโดยสรุปจะมีอยู่ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคล
2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และมีโอกาสตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มมากขึ้น
3. การปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

<u>ข้อสังเกตเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน</u>

1. มีเนื้อหาสาระมากกว่าทุกฉบับที่เคยมีมา โดยมีถึง 12 หมวด รวม 336 มาตรา และมีบทบัญญัติใหม่ ๆ ที่สำคัญ ได้แก่

(1) กำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของชนชาวไทย หากไม่ปฏิบัติจะต้องเสียสิทธิบางอย่าง(มาตรา 68)

(2) กำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้ง (มาตรา 136-148)

(3) กำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา 196-198)

(4) กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 196-199)

(5) กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 255-270) และศาลปกครอง (มาตรา 276-280)

(6) กำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่สำคัญได้แก่ การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน (มาตรา 291-296)

คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 297-302) การถอดถอนจากตำแหน่ง(มาตรา 303-307) การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง(มาตรา 308-311) และการตรวจเงินแผ่นดิน(มาตรา 312)

2. เป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนอย่างแท้จริง เพราะเป็นฉบับแรกที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด และให้ประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง พอสรุปได้ 5 ประการ คือ

(1) ให้สิทธิในความเป็นคนสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เป็นชาย เป็นหญิง คนชราหรือคนพิการ มีเชื้อชาติศาสนาใดก็ตามย่อมได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมกัน

(2) จัดการปฏิรูประบบราชการเสียใหม่ โดยการกระจายอำนาจจากระดับชาติสู่ท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรู้เห็นไต่ถามท้วงติงการบริหารของรัฐได้ตามสมควร

(3) จัดการปฏิรูปศาล และระบบการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐที่สมบูรณ์กว่าเดิม โดยการเพิ่มความอิสระของศาลมากขึ้น ปรับระบบกรรมการตุลาการ พัฒนาศาลแขวงให้ทั่วถึง และใช้ระบบศาลคู่แยกศาลปกครองออกจากศาลยุติธรรม มีศาลรัฐธรรมนูญคอยตรวจสอบ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายระดับอื่น ๆ มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาคอยรับร้องทุกข์จากประชาชนแทนรัฐสภา ตลอดจนมีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นสาระจากฝ่ายบริหารจริง ๆ คอยดูแลรักษาเงินแผ่นดิน

(4) จัดการปฏิรูประบบผู้แทน ตั้งแต่ระบบพรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้ง และระบบรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพ

(5) การขจัดการทุจริตในบ้านเมือง ได้มีการตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ซึ่งมาจากการคัดสรรที่รัดกุม สำหรับตรวจสอบนักการเมือง และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นอกจากนั้นยังเปิดให้ประชาชนไม่น้อยกว่า 5 หมื่นคน มีสิทธิกล่าวหาการทุจริตดังกล่าวต่อ ปปช. ได้อีกด้วย

3. ภายใน 240 วัน นับแต่วันประกาศการใช้รัฐธรรมนูญนี้ รัฐสภาต้องดำเนินการพิจารณา และความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สำคัญ 4 ฉบับ คือ

1. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา
3. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง
4. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยพรรคการเมือง

<u>ข้อสังเกต</u>

1.หากร่างพระราชบัญญัติ 4 ฉบับนี้ไม่แล้วเสร็จจะยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้

2.รัฐสภาจะออกเป็นพระราชกำหนดในเรื่องทั้ง 4 นี้ไม่น่าจะทำได้ เพราะรัฐธรรมนูญไม่ได้ให้อำนาจไว้ แต่เป็นอำนาจของรัฐสภาเท่านั้น

3. สภาผู้แทนราษฎรต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง คณะกรรมการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง ให้แล้วเสร็จภายใน 120 วัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หากไม่สามารถปฏิบัติตามเวลาดังกล่าวได้ สมาชิกาภพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด

4. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ต้องกระทำเมื่อครบ 5 ปี นับตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และผู้มีอำนาจทำรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติม คือ

1. คณะกรรมการการเลือกตั้ง
2. คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือ
3. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

2. **ที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน**

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เกิดขึ้นจากกระแสการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง จึงเป็นการผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในขณะนั้น คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2538 มาตรา 211 ซึ่งนำไปสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ทั้งฉบับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นการปฏิรูปการเมือง และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นประกอบด้วย สมาชิกที่ได้รับเลือกจากรัฐสภา จำนวน 99 คน มีหน้าที่จัดทำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ทั้งฉบับเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง

ภายหลังจากนั้นสภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนให้มีประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้นตลอดทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุมัติรัฐธรรมนูญโดยการออกเสียงประชามติได้ด้วย ทั้งนี้โดยยังคงรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไว้ตลอดไป

คณะกรรมาธิการยกร่างรัฐธรรมนูญได้ให้ความหมายและบอกวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการเมืองว่า

"การปฏิรูปการเมือง" หมายถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และระบบการใช้อำนาจของรัฐใหม่หมดเพื่อให้เป็นระบบที่มีความชอบธรรม มีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยแท้จริง สอดคล้องสภาวการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี

หากกล่าวโดยสรุป "การปฏิรูปการเมือง หมายถึง การปรับปรุงระบบการเมืองทั้งระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองที่มีอยู่โดยวิถีทางรัฐธรรมนูญ"

ผู้ทำหน้าที่รัฐธรรมนูญมีลักษณะพิเศษว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ คือ

ข้อความสำคัญในหมวด 12 การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ มาตรา 211 นั้น ให้สภาร่างรัฐธรรรมนูญทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ให้แล้วเสร็จภายใน 240 วัน สภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 99 คน จำแนกเป็น 2 ประเภท ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม

ประเภทหนึ่ง เป็นสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจากจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละ 1 คน โดยในขั้นแรกให้มีผู้สมัครรับเลือกตั้ง เลือกกันเองให้เหลือจังหวัดละ 10 คน จากนั้นจึงให้รัฐสภาลงคะแนนเลือกตั้งให้เหลือเพียงจังหวัดละ 1 คน จำนวน 76 คน

ประเภทที่สอง เป็นสมาชิกซึ่งรัฐสภาเลือกตั้งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ จำนวน 23 คน ดังต่อไปนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญสาขากฎหมายมหาชน จำนวน 8 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญสาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 8 คน
3. ผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการร่างรัฐธรรมนูญ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐสภากำหนดจำนวน 7 คน

สมาชิกประเภทที่ 2 นี้ ในขั้นแรก ให้สภาสถาบันอุดมศึกษาที่มีการให้ปริญญาในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ เสนอบัญชีรายชื่อบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในสาขากฎหมายมหาชนสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้มีประสบการณ์ด้านการเมือง การบริหารราชการแผ่นดินหรือการร่างรัฐธรรมนูญ ประเภทละไม่เกิน 5 คน ต่อประธานรัฐสภา เพื่อนำเสนอให้รัฐสภาทำการเลือกในแต่ละสาขาให้ได้จำนวนตามที่กำหนด รวมเป็นจำนวน 23 คน

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างประเทศ

1. ความขัดแย้งทางการเมือง

2. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

3. ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม

1. ความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตย-เผด็จการ = สงครามโลกครั้งที่ 1 , 2

ความขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตย-สังคมนิยม = สงครามเย็น

สงครามเย็น (Cold War)

สาเหตุ

1. ความแตกต่างระหว่างอุดมการณ์ระหว่างประชาธิปไตย กับ สังคมนิยม
2. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์และเขตอิทธิพลระหว่างสหรัฐอเมริกา กับ สหภาพโซเวียต

ช่วงระยะเวลาของสงครามเย็น เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ เช่น

1. เยอรมนีแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือ เยอรมนีตะวันตก และเยอรมนีตะวันออก ยุโรปถูกแบ่งเป็นยุโรปตะวันตกซึ่งปกครองในระบอบประชาธิปไตย และยุโรปตะวันออกซึ่งปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์

2. สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรจัดตั้งองค์การนาโต้ (NATO) สหภาพโซเวียตและพันธมิตรจัดตั้งสนธิสัญญาวอร์ซอ (Warsaw Pact)

3. สหภาพโซเวียตผลิตอาวุธปรมาณูได้สำเร็จเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา

4. พรรคคอมมิวนิสต์จีนนำโดย เหมา เจ๋อ ตุง ประสบความสำเร็จและสามารถปกครองจีนแผ่นดินใหญ่

5. เกาหลีถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือ เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้

6. นำไปสู่การสู้รบในอินโดจีน

หลัง ค.ศ. 1962 อภิมหาอำนาจทั้งสอง ตระหนักถึงภัยจากอาวุธปรมาณูจึงเกิดความพยายามในการเจรจาเพื่อประสานประโยชน์และลดความตึงเครียด จนเมื่อ ค.ศ. 1991 สหภาพโซเวียตล่มสลาย สาธารณรัฐแห่งสหภาพโซเวียตประกาศแยกเป็นอิสระ ยุโรปตะวันออกหันมาดำเนินนโยบายเสรีประชาธิปไตย สงครามเย็นจึงยุติ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลังสงครามเย็น

- การล่มสลายของสหภาพโซเวียต

อดีตประธานาธิบดีมิคาอิล กอร์บาชอฟ แห่งสหภาพโซเวียต เป็นผู้ยุติสงครามเย็น เพราะได้ประกาศนโยบายกลาสนอสต์ (Glasnost) ซึ่งหมายถึง การเปิดกว้างเพื่อนำไปสู่การปกครองระบอบเสรีประชาธิปไตย และนโยบายเปเรสทอยกา (Perestroika) ซึ่งหมายถึง การปฏิรูปเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจไปสู่แบบการตลาด รวมทั้งได้ผ่อนคลายความตึงเครียดภายในประเทศหลายประการ ทำให้ 15 สาธารณรัฐที่เคย

ประกอบเป็นสหภาพโซเวียตแยกออกมาตั้งเป็นเครือจักรภพแห่งรัฐเอกราช และต่อมาแยกเป็นสาธารณรัฐอิสระ ปัจจุบันสาธารณรัฐต่าง ๆ ของอดีตสหภาพโซเวียตยังประสบปัญหาเศรษฐกิจ บางสาธารณรัฐก็ยังประสบปัญหาการเมืองภายใน ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์

1. การเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก

หลังจากการแยกออกจากการควบคุมของสหภาพโซเวียตแล้ว ประเทศในยุโรปตะวันออกก็ประสบปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ เงินเฟ้อ ภาวะการว่างงานในอัตราสูง

- เยอรมนีสามารถรวมเยอรมนีทั้ง 2 ให้เป็นประเทศเดียวกันได้สำเร็จในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1990 เรียกชื่อประเทศใหม่ว่า สหพันธ์รัฐเยอรมนี มีกรุงเบอร์ลินเป็นเมืองหลวง รัฐบาลได้พยายามปรับปรุงเศรษฐกิจในเยอรมนีตะวันออกเดิมให้ฟื้นตัวขึ้น

- โปแลนด์ และฮังการี เปลี่ยนการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย และจากเศรษฐกิจคอมมิวนิสต์มาเป็นแบบเสรี

- เชโกสโลวาเกีย แบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือ สาธารณรัฐเชค และสาธารณรัฐสโลวัค ตามดินแดนของเชื้อชาติเชคและสโลวัค

- ยูโกสลาเวีย แคว้นโครเอเชียและสโลวะเกีย แยกเป็นรัฐอิสระชาวเซอร์เบีย ได้จัดตั้งสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย แต่ได้โจมตีและทำลายชาวอัลบาเนีย ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในโคโซโว และ NATO ได้ใช้วิธีการทหารกดดันรัฐบาลยูโกสลาเวียให้ยุติการกระทำ

2. ความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ปัญหาด้านความเชื่อและค่านิยม (Promised Land)

- ชาวยิวเชื่อว่าดินแดนพันธสัญญา ที่พระเจ้าประทานให้แก่ชาวยิว คือดินแดนปาเลสไตน์ ทำให้เกิดลัทธิไซออนนิสต์ (Zionism) แต่ชาวอาหรับและชาวปาเลสไตน์ไม่มีความเชื่อเรื่องนี้จึงนำไปสู่การทำสงครามยืดเยื้อระหว่างยิว-อาหรับในตะวันออกกลาง

- การเคร่งครัดประเพณีตามแบบของอิสลาม นำไปสู่การปฏิวัติวัฒนธรรมในอิหร่าน เช่น ห้ามผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน ต้องแต่งกายมิดชิด

- ความแตกต่างระหว่างค่านิยมของชาวตะวันออกและตะวันตกหรือลักษณะสังคมอุตสาหกรรมและสังคมเกษตรกรรม

ปัญหาด้านศาสนา

ทั้งศาสนาเดียวกันแต่ต่างนิกาย หรือความขัดแย้งระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ได้แก่

- ความขัดแย้งระหว่างศาสนาคริสต์กับศาสนาอิสลาม } สงครามครูเสด, สงครามกลางเมืองในเลบานอน
- ความขัดแย้งระหว่างฮินดู-ซิกซ์ อินเดีย

- ความขัดแย้งระหว่างฮินดู-อิสลาม อินเดีย-ปากีสถาน
- ความขัดแย้งระหว่างนิกายโรมันคาทอลิกกับนิกายโปรเตสแตนท์ การสู้รบระหว่างรัฐบาลอังกฤษกับกองทัพปฏิวัติไอริช (Irish Revolutionary Army = I.R.A.)
- ความขัดแย้งระหว่างนิกายสุหนี่กับชีอะห์ สงครามอ่าวเปอร์เซียระหว่างอิรักกับอิหร่าน

ปัญหาด้านเชื้อชาติ

เกิดความไม่ยอมรับในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ และเชื่อว่าเชื้อชาติของตนสูงส่ง มีความสามารถกว่าเชื้อชาติอื่น ทำให้เกิดการดูถูกเหยียดหยามเชื้อชาติอื่นโดยเฉพาะการเหยียดสีผิวดำ ที่เรียกว่าลัทธิถือผิว (Racism) เช่น ลัทธิเหยียดผิวในสหรัฐอเมริกา แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะรับรองความแตกต่างด้านเชื้อชาติให้ทุกคนมีลิทธิ เท่าเทียมกันแต่ในทางปฏิบัติคนผิวดำถูกรังเกียจอย่างรุนแรง สมาคมต่อต้านคนผิว คือ คู คลักซ์ แคลน (Ku Klux Klan) นโยบาย Apartheid ที่รัฐบาลแอฟริกาใต้ปฏิบัติต่อคนผิวดำไม่ให้มีสิทธิทางการเมืองและเศรษฐกิจแบ่งแยกเขตที่อยู่อาศัย และได้รับบริการจากรัฐบาลน้อยกว่าคนผิวขาว นำไปสู่ปัญหาการขัดแย้งระหว่างคนผิวดำกับคนผิวขาว ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวทมิฬและสิงหลในประเทศศรีลังกา ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวยิวและอาหรับ ความขัดแย้งระหว่างชาวเซิร์บและชนกลุ่มน้อยอัลบาเนียในจังหวัดโคโซโวของยูโกสลาเวีย ความขัดแย้งระหว่างสหพันธรัฐรัสเซีย-แคว้นเชชเนีย ความขัดแย้งระหว่างอินโดนีเซีย-ติมอร์ตะวันออก ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถาน เป็นต้น

<u>สงครามตะวันออกกลาง</u>

1. สงครามระหว่างอาหรับ-ยิว

เกิดความขัดแย้งด้านความเชื่อ เชื้อชาติ และศาสนา ระหว่างชาวอาหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามกับชาวยิวหรืออิสราเอลผู้นับถือศาสนายิวหรือยูดาย และการที่ชาวยิวมาตั้งประเทศอิสราเอลในดินแดนปาเลสไตน์ท่ามกลางชาวอาหรับ เมื่อ ค.ศ. 1948 ทำให้ชาวอาหรับต้องการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ของยิวให้สิ้นซาก ชาวยิวจึงตอบโต้ก่อให้เกิดสงครามยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน สหประชาชาติและมหาอำนาจตะวันตก พยายามเข้าเจรจาเพื่อให้เกิดสันติภาพมีมติให้หยุดยิง แต่การสู้รบก็ยังมีประปรายเรื่อยมา

2. สงครามอิรัก-อิหร่าน

เรียกอีกชื่อ คือ สงครามอ่าวเปอร์เซีย เกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1980 เพราะความขัดแย้งระหว่างอิรัก-อิหร่าน ซึ่งมีสาเหตุสำคัญได้แก่

- ความขัดแย้งดินแดนบริเวณชัด อัล อาหรับ
- ความขัดแย้งด้านศาสนา อิรัก-สุหนี่ อิหร่าน-ชีอะห์ และด้านเชื้อชาติ อิรัก-อาหรับ อิหร่าน-เปอร์เซีย

สงครามยืดเยื้อมาเป็นเวลา 9 ปี มีผลต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของทั้ง 2 ประทศและของโลก เพราะทั้ง 2 ประเทศเป็นผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก ในที่สุดผู้นำคือ ซัดดัม ฮุสเซน แห่งอิรักและอยาโตลลาห์ โคไมนี แห่งอิหร่าน ยอมรับแผนสันติภาพของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ สงครามอ่าวเปอร์เซียจึงยุติเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1989

3. สงครามอิรักยึดครองคูเวต

เนื่องจากอิรักมีหนี้สินต่างประทศจำนวนมาก อันเกิดจากการทำสงครามกับอิหร่านนานถึง 9 ปี ทั้ง ๆ ที่อิรักเป็นประเทศที่มีทรัพยากรน้ำมันอันมหาศาล อีกทั้งประธานาธิปดีซัดดัม ฮุสเซน พยายามสร้างแสนยานุภาพกองทัพอิรักให้เกรียงไกรกว่าชาติใด ๆ ในตะวันออกกลาง จึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณมหาศาล ส่วนคูเวตเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำมันมากมาย ตั้งอยู่ระหว่างอิรักและซาอุดิอาระเบีย อิรักเจรจาเรื่องพรหมแดนกับคูเวต ซึ่งเคยพิพาทกันมาก่อนเพื่อหวังจะได้แหล่งน้ำมันเพิ่มขึ้น แต่คูเวตไม่ยอม วันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 1990 อิรักจึงส่งกองกำลังเข้ายึดคูเวต

ประชามติทั่วโลกต่างรุมประณามการกระทำของอิรัก คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติให้อิรักถอนกำลังออกไปแต่อิรักเพิกเฉย อ้างว่าคูเวตเป็นจังหวัดหนึ่งของตน กองกำลังสหประชาชาติจึงเคลื่อนเข้าสู่ตะวันออกกลางและโจมตีอิรักและขับไล่กองของอิรักออกจากคูเวตได้ภายในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 ผลของสงครามอิรักสูญเสียทั้งชีวิตและผู้คนและทรัพย์สินที่ไม่ยอมเปิดเผยตัวเลข ส่วนคูเวตถูกอิรักเผาบ่อน้ำมันหลายร้อยบ่อ และทิ้งน้ำมันดิบลงในอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาอย่างมหาศาล

<u>ความขัดแย้งระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน</u>

จักรวรรดิโมกุล ซึ่งเป็นราชวงศ์สุดท้ายของอินเดียแต่เป็นอิสลามรุ่งเรืองถึงขีดสุดในปี 1526 - 1770 จากนั้นก็เสื่อมอำนาจลง เนื่องจากความขัดแย้งทางศาสนากับชาวฮินดู และถูกลัทธิจักรวรรดินิยมของพวกยุโรปบ่อนทำลาย อังกฤษตั้งบริษัทอิสต์อินเดีย (EAST-INDIA COMPANY) ซึ่งเป็นกลุ่มการค้าในปี 1600 และ ค่อย ๆ ขยายอิทธิพลเหนือดินแดนบริเวณชายฝั่งทั้งหมดจนกลายเป็นมหาอำนาจในอนุทวีปนานกว่า 200 ปี

เกิดการก่อรัฐประหารในปี 1857 ประกอบกับประชาชนไม่พอใจในการ เอารัดเอาเปรียบของชาวยุโรปอยู่แล้ว จึงเกิดการจลาจลขึ้นซึ่งในที่สุดก็ถูกพวกอังกฤษปราบปรามสำเร็จในปี 1858

อำนาจการดูแลอินเดียเปลี่ยนมือจากบริษัทอิสต์อินเดีย ไปอยู่ภายใต้การปกครองโดยตรงจากอังกฤษ รัฐบาลกลางยังอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ว่าการ แต่สภานั้นมีตัวแทนทั้งชาวอินเดียและยุโรป

การต่อต้านมีมากขึ้นเรื่อย ๆ และก้าวไปถึงขั้นขอแยกตัวเป็นเอกราชโดยผ่านทางพรรคคองเกรสของอินเดีย (CONGRESS) ซึ่งตั้งในปี 1885 มหาตมคานธี (GANDHI) ผู้นำอินเดียในปี 1920 ในปี 1937 พรรคได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทำให้เกิดเขตปกครองตนเองขึ้นในบริติชอินเดีย ผู้คนให้ความสนับสนุนพรรคเพิ่มขึ้นหลังจากคานธีและผู้นำคนอื่น ๆ ถูกจับในปี 1942 และต่อมาเกิดขวนการ “จงไปจากอินเดีย” (Out India) ขึ้น

อินเดียได้รับเอกราชในปี 1947 โดยมหาตมะคานธีเป็นผู้นำ โดยใช้นโยบายสัตยาเคราะห์หรืออสิงสาต่อ มาภายหลังมหาตมคานธีถูกลอบสังหาร ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดียคือเยาวหราล ใน ปี 1966 ประเทศปากีสถานแยกเป็นอิสระจากอินเดีย ต่อมาบุตรสาวของเนห์รู คือ อินทิรา คานธี ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ของอินเดีย หลังจากกองทัพอินเดียโจมตีวิหารของชาวซิกข์ที่เมืองอัทริตสาร์ในปี 1984 อินทิราก็ถูกลอบสังหารโดยทหารชาวซิกข์คนหนึ่ง บุตรชายคือนายราจีฟ คานธี รับตำแหน่งต่อ จากนั้นอินเดียก็เข้าแทรก

แซงศรีลังกาในระหว่างปี 1987-1990 เพื่อปราบกบฏชาวทมิฬ ราจีฟ คานธี ถูกลอบสังหารในปี 1991 โดยทหารชาวทมิฬ

ความขัดแย้งทางเชื้อชาติของฮินดูและมุสลิม และขบวนการแบ่งแยกดินแดนหัวรุนแรงในแคว้นแคชเมียร์และแคว้นปัญจาบทวีความรุนแรงมากขึ้น ความขัดแย้งในแคว้นแคชเมียร์ของอินเดีย (จัมมุ แคชเมียร์) และแคชเมียร์ส่วนของปากีสถานนำไปสู่ความวิตกของนานาชาติ ด้วยเกรงว่าจะนำไปสู่สงครามนิวเคลียร์

<u>ตัวอย่างข้อสอบ</u>

1. ในปัจจุบันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในโลกเกิดจากสาเหตุใดน้อยที่สุด
    1. ความเชื่อทางศาสนา
    2. ชาติพันธุ์และวัฒนธรรม
    3. ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
    4. อุดมการณ์ทางการเมือง
2. สงครามเกาหลีมีความคล้ายคลึงกับสงครามเวียดนามในประเด็นใด
    1. การมีบทบาทของสหประชาชาติ
    2. ความยืดเยื้อของสงคราม
    3. การเป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น
    4. การแบ่งประเทศหลังสงครามยุติ
3. สาเหตุสำคัญที่สุดซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับปากีสถานไม่ราบรื่นคือข้อใด
    1. ความขัดแย้งทางศาสนา
    2. ปัญหาดินแดนแคชเมียร์
    3. ต่างฝ่ายต่างมีมหาอำนาจสนับสนุน
    4. การแข่งขันกันพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์
4. วิกฤตการณ์ใดไม่ใช่ความขัดแย้งอันเกิดจากความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง
    1. สงครามเกาหลี
    2. สงครามในบอสเนีย
    3. วิกฤตการณ์คิวบา
    4. การปิดล้อมกรุงเบอร์ลิน
5. ปัญหาแคชเมียร์เกิดจากประเด็นขัดแย้งเรื่องใด
    1. อินเดียไม่ยอมปลดปล่อยให้แคชเมียร์เป็นอิสระ
    2. ปากีสถานให้การสนับสนุนผู้ต้องการแบ่งแยกดินแดน
    3. เป็นผลขัดแย้งด้านศาสนา
    4. เป็นผลจากกรณีพิพาทจากการปักปันเขตแดน

6. สหรัฐอเมริการกับสหภาพโซเวียตยุติความเป็นปฏิปักษ์ต่อกันหลังเหตุการณ์ใด
    1. การล่มสลายของสหภาพโซเวียต
    2. การคุกคามของลัทธิก่อการร้ายข้ามชาติ
    3. การลงนามในสนธิสัญญาจำกัดอาวุธทางยุทธศาสตร์
    4. การเริ่มใช้นโยบายเปเรสทรอยกาและกลาสนอสต์ของสหภาพโซเวียต
7. เหตุการณ์ใดเกิดจากลัทธิก่อการร้าย
    1. นาซีสั่งฆ่าชาวยิวในเยอรมนี
    2. เขมรแดงสังหารหมู่ประชาชนชาวเขมร
    3. เวียตนามลอบโจมตีทหารอเมริกันในดานัง
    4. ชาวอาหรับหัวรุนแรงลอบสังหารประธานาธิบดีอียิปต์ที่ไคโร
8. ความขัดแย้งระหว่างประเทศในข้อใดเป็นความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมือง
    1. อาหรับ-อิสราเอล
    2. อินเดีย-ปากีสถาน
    3. อิรัก-อิหร่าน
    4. เกาหลีเหนือ-เกาหลีใต้
9. ลัทธิบูชาตัวบุคลนำไปสู่การเกิดระบอบการเมืองใด
    1. สังคมนิยม
    2. ประชาธิปไตย
    3. คอมมิวนิสต์
    4. เผด็จการเบ็ดเสร็จนิยม
10. สงครามระหว่างอิรัก-อิหร่าน มิได้มีสาเหตุความขัดแย้งประการใด
    1. ดินแดน
    2. ทรัพยากร
    3. ศาสนา
    4. อุดมการณ์การเมือง
11. เหตุการณ์ใดขัดต่อหลักการของสหประชาชาติ
    1. การตั้งองค์การนาโต้
    2. การก่อตั้งองค์การไออาร์เอ
    3. การก่อตั้งกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด
    4. การก่อตั้งสันนิบาตอาหรับ

12. สาเหตุของสงครามข้อใดไม่ถูกต้อง

1. สงครามครูเสดเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งทางศาสนา
2. สงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งเรื่องดินแดน
3. สงครามเวียดนามเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ของคอมมิวนิสต์และประชาธิปไตย
4. สงครามอ่าวเปอร์เซียเกิดขึ้นเพราะความขัดแย้งทางการเมืองของอภิมหาอำนาจ

13. ปัญหาระหว่างอินเดียกับปากีสถานด้านใดที่ทำให้ประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ กังวลใจมากที่สุด
    1. การแย่งชิงดินแดนแคว้นแคชเมียร์
    2. การแข่งขันกันพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์
    3. การแก่งแย่งกันเป็นผู้นำกลุ่มประเทศโลกที่สาม
    4. การแย่งชิงกันมีอำนาจเหนือบังคลาเทศ
14. ผลประการสำคัญที่สุดของการยุติสงครามเย็น
    1. สหภาพโซเวียตล่มสลาย และสาธารณรัฐต่าง ๆ แยกเป็นอิสระ
    2. สิ้นสุดการปกครองระบอบสังคมนิยม
    3. นำไปสู่การแข่งขันและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
    4. สาธารณรัฐประชาชนจีนเปลี่ยนไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น
15. แนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคตมีลักษณะเช่นไร
    1. ความขัดแย้งทางการเมืองเนื่องจากอุดมการณ์เพิ่มมาขึ้น
    2. การแข่งขันทางเศรษฐกิจมีอัตราสูงขึ้น
    3. การร่วมมือทางทหารจะมีมากขึ้น
    4. การสะสมอาวุธจะเพิ่มขึ้น
16. ข้อใดเป็นนิยามของสงครามเย็นที่สมบูรณ์ที่สุด
    1. รูปแบบของการต่อสู้ทางอุดมการณ์ของโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์
    2. การแข่งขันการผลิตอาวุธเพื่อข่มขู่ฝ่ายตรงข้าม
    3. คู่สงครามใช้ประเทศบริวารต่อสู้แทน
    4. การแย่งชิงผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างโลกเสรีและโลกคอมมิวนิสต์
17. ข้อใดแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับสงครามเย็น
    1. การระงับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียติ
    2. การร่วมก่อตั้งสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
    3. การเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ
    4. การเข้าเป็นสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
18. เพราะเหตุใดเกาหลีจึงแบ่งเป็นเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้
    1. ความขัดแย้งระหว่างค่ายโลกเสรีและคอมมิวนิสต์ในสงครามเย็น
    2. ความขัดแย้งระหว่างลัทธิเผด็จการทหารและประชาธิปไตยระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2
    3. การแย่งอำนาจกันเองในเกาหลีระหว่างผู้นำ 2 กลุ่ม

4. การขัดขวางมิให้มหาอำนาจเข้ายึดครองเกาหลีได้ทั้งหมดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

19. การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทยจากฝักใฝ่เพียงฝ่ายเดียวมาสู่ความเป็นอิสระนั้นเห็นได้ชัดจากกรณีใด

1. การสร้างมิตรภาพกับสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. การรวมเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียน (ASEAN)
3. การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศและขยายตลาดต่างประเทศ
4. การเสนอหลักการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

20. การแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศนับว่ายุติลงภายหลังจากเหตุการณ์ใด

1. การแยกเป็นรัฐอิสระของสหภาพโซเวียต
2. การที่สหรัฐอเมริกาถอนทหารออกจากโซเวียต
3. การใช้เทคโนโลยีชั้นสูงในสงครามอ่าวเปอร์เซีย
4. การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนใช้นโยบายปิดประเทศ

เฉลย

1. 4	**2.** 3	**3.** 2	**4.** 2	**5.** 3
6. 1	**7.** 4	**8.** 4	**9.** 4	**10.** 4
11. 2	**12.** 4	**13.** 2	**14.** 1	**15.** 2
16. 1	**17.** 2	**18.** 1	**19.** 1	**20.** 1

วิชาสังคมศึกษา

ผศ.นววรรณ วุฒฑะกุล

ศาสนาและลัทธิ

ศาสนา

คำสอนของศาสนาผู้ประกาศและตั้งศาสนา

คำสอนเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา

คำสอนที่ปฏิบัติไปสู่เป้าหมายสูงสุด

RELIGION

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า

การมอบศรัทธาต่อพระเจ้าด้วยความเคารพยำเกรง

องค์ประกอบของศาสนา

1 ศาสดา (# ชินโต ฮินดู ไม่มีศาสดา)

2 คัมภีร์ศาสนา (มีคำสอนเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา)

3 นักบวช (# อิสลาม ขงจื้อ ไม่มีนักบวช)

4 ศาสนสถาน (สถาบันทางศาสนา)

5 พิธีกรรม

1. ศาสดาผู้ก่อตั้ง
2. ไม่มีคำสอนเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา
3. มีหลักความเชื่อที่เป็นที่หมาย
4. มีพิธีกรรม
5. มีสถาบันทางศาสนา

มูลเหตุของการเกิดศาสนา

1 ความกลัว ในสิ่งที่ไม่รู้ จึงต้องหาที่พึ่งทางใจ

2 ความไม่รู้(ในธรรมชาติ)

3 ความจงรักภักดี ความเลื่อมใส ในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ วัตถุมงคล ผีสางนางไม้

4 เกิดจากปัญญาต้องการความรู้แจ้งเห็นจริง (ศาสนาพุทธ)

5 ลัทธิทางการเมือง

ประเภทของศาสนา

1 จัดตามแหล่งผู้ที่นับถือ

1.1 ศาสนาประจำชาติเกิดในประเทศนั้น นับถือแต่ในประเทศนั้น

1.2 ศาสนาสากลเกิดในประเทศหนึ่ง แต่มีผู้นับถือหลายประเทศ

2 จัดตามที่นับถืออยู่หรือไม่

2.1 ศาสนาที่ตายไปแล้ว

2.2 ศาสนาที่ยังมีชีวิตอยู่

3 จัดตามความเชื่อที่เกี่ยวกับพระเจ้า

3.1 ไม่นับถือพระเจ้า (อเทวนิยม)

3.2 นับถือพระเจ้า (เทวนิยม)

3.2.1 เอกเทวนิยม

3.2.2 พหุเทวนิยม

ความสำคัญของศาสนา

1. เป็นพื้นฐานของกฎศีลธรรม (ถ้าไม่ปฏิบัติตามสังคมรังเกียจ) บังคับให้บุคคลปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางศีลธรรมและสังคม

2. เป็นบรรทัดฐานของสังคม (แบบประพฤติของสังคมที่เป็นแนวเดียวกัน) วิธีเคารพ พิธีกรรม

3. เป็นแหล่งกำเนิดจริยธรรม (ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม) ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ

4. เป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรม

5. เป็นกลไกลควบคุมสังคม (ยับยั้งไม่ให้ประพฤติชั่ว)

ประโยชน์ของศาสนา

1. ผู้นับถือปกครองตนเองได้
2. ผู้นับถือเป็นคนดีตามหลักศาสนา
3. ทำให้สังคมสงบสุข
4. แนวทางในการดำเนินชีวิตระดับพิธีกรรมต่างกัน ระดับศีลธรรม ทำดี-เว้นชั่ว ระดับสัจธรรม ทุกศาสนามีเป้าหมายตรงกันเพื่อความสุขที่แท้จริง
5. แก้ไขปัญหาปัญหาชีวิต
6. มนุษย์พบความสงบสุขสูงขึ้น

} 1. ความต้องการที่พึ่งทางใจ 2. ความต้องการความเป็นสุขของสังคม

1. ความเป็นมาของศาสนาถือกำเนิดจากความเชื่อถือธรรมชาติที่เชื่อว่ามีเทพเจ้าประจำธรรมชาติ ศาสนาธรรมชาติ

2. คัมภีร์ แบ่งเป็น 2 ประเภท

2.1 ศรุติ "ได้ยินได้ฟังมา" จากพระเจ้า คือ คัมภีร์พระเวทบทชุมนุมสวดอ้อนวอน เทพเจ้ามีทั้งหมด 4 คัมภีร์

ไตรเวท
1. ฤคเวท บทเพลงสวดหรือมนต์สรรเสริญอ้อนวอนพระเป็นเจ้า เรื่องเกี่ยวกับวรรณะบูชายัญ
2. ยชุรเวท บทสวดในเวลาทำพิธีกรรมหรือพิธีบวงสรวงวิธีบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ
3. สามเวท บทสวด ในพิธีถวายน้ำโสมแด่พระอินทร์ คำสรรเสริญขับกล่อมเทพเจ้า

4. อถรรพเวท มนตร์ คาถามอาคมขลัง เกี่ยวกับไสยศาสตร์

คัมภีร์แต่ละพระเวทแบ่งออกเป็น 4 หมวด

1. สังหิตา ชุมนุมบทสุดดีเทพเจ้าในพิธีบูชายัญ
2. พราหมณะ คู่มือพราหมณ์ผู้ทำพิธีในการสดุดีพระเจ้าหรือในพิธีกรรมข้อห้ามและข้อปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม
3. อารัญยกะ คู่มือพราหมณ์ในการดำเนินชีวิตในป่า แนวคิดทางปรัชญาแห่งคัมภีร์พระเวทเริ่มที่อารัญยะ
4. อุปนิษัท คัมภีร์ปรัชญาที่สำคัญของศาสนาฮินดูว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณอาตมันเรื่องพระเจ้าโลกมนุษย์

2.2 สมฤติ ถ่ายทอดสืบต่อมาโดยได้รับแรงกระตุ้นจากคัมภีร์พระเวท

1. คัมภีร์ธรรมศาสตร์ = หลักกฎหมายจารีตประเพณีและสิทธิหน้าที่ของคนในสังคมฮินดู
2. อิติทาส = ประวัติศาสตร์ มหารามายณะ (มหากาพย์) มหาภารตะ (ภควัตคีตา) ปุราณะ (เรื่องราวโบราณของอินเดีย)

ปุราณะ

1. การสร้างโลก
2. ความพินาศ และการกลับมีขึ้นใหม่ของเอกภพ
3. ประวัติของเทพเจ้าและทวยเทพ
4. การครองโลกของพระมนู
5. ประวัติสุริยวงศ์ จันทรวงศ์

หลักคำสอน

1. การสร้างโลก

2. เรื่องวรรณะ สังคมมนุษย์จะหาสันติไม่ได้ถ้าขาดพราหมณ์คัมภีร์พระเวท วรรณะ 4 เหล่า คำสอนเรื่องวรรณะและบูชายัญมีอยู่ในคัมภีร์ฤคเวท

กำเนิดวรรณะและหน้าที่ของคนในวรรณะ

1. วรรณะพรามหณ์ ลิทธิพิเศษมีหน้าที่ทำพิธีทางศาสนาเป็นครู นักบวช ที่ปรึกษา
2. วรรณะกษัตริย์ หน้าที่ปกครองและบริหารประเทศ
3. วรรณะแพทศย์ พ่อค้า นักธุรกิจ ชาวไร่ ชาวนา
4. วรรณะศูตร ผู้ใช้แรงงาน

นิกายสำคัญ เกิดจากการนับถือพระเจ้าต่างกัน (การนับถือเทพเจ้าผู้หญิง)

1. ไศวนิกาย (พระศิวะ)
2. ไวษณพนิกาย (พระวิษณุ,นารายณ์)
3. พรหมนิกาย (พระพรหม)

อาศรม 4

1. พรหมจารี วัยศึกษาเล่าเรียน
2. คฤหัสถ์ วัยครองเรือน
3. วานปรัสถ์ วัยออกไปอยู่ป่า
4. สันยาสี วัยสละทุกสิ่งทุกอย่าง

ปรมาตมัน

พลังธรรมชาติ เป็นต้นเหตุของสิ่งทั้งหลาย เป็นสิ่งที่อยู่ชั่วนิรันดร์ วิญญาณ (อาตมัน) ต้องเวียนว่ายตายเกิด ถ้าประพฤติดีก็ได้ไปเกิดในวรรณะสูง ถ้าไม่ก็ต่ำลง เมื่อใดวิญญาณหยุดเวียนว่ายตายเกิดเข้าไปอยู่กับปรมาตมัน โมกษะ คือ การหลุดพ้นจากนิรวาณ

ลัทธิตรีมูรติ

เทพเจ้าทั้ง 3 องค์ แท้จริงคือองค์เดียวกันแต่แบ่งภาคเป็น 3 องค์ เพื่อทำหน้าที่ 3 ประการ

พระพรหม สร้างสรรค์

พระวิษณุ ทำนุบำรุง เลี้ยงดู

พระศิวะ ทำลาย สิ่งชั่วร้าย

มักทำรูปเครื่องหมาย ศักดิ์สิทธิ์ “โอม”

โมกษะ (การหลุดพ้นจากสังสารวัฏ)

โมกษะ

ชญานมรรค	กรรมมรรค	ภักติมรรค
= ทางแห่งปัญญาหรือปัญญา	= ทางแห่งกรรม	= ทางแห่งความภักดี
รู้แจ้งเห็นจริงโดยการปฏิบัติตามขั้นตอนที่สำคัญ คือการเข้าญาณสมาธิ	กรรม = การทำตามวรรณะกรรมดี คือประกอบพิธีกรรม เช่น บูชายัญ ทรมานตน	ความรัก ความภักดีต่อพระเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง

พิธีกรรม

1. พิธีประจำบ้าน , บุคคล
2. พิธีศราทธ์
3. พิธีบูชาเทวดา

ศาสนาพุทธ

1. สภาพสังคมอินเดียสมัยพุทธกาล

- เป็นสังคมที่มีระบบวรรณะ
- พราหมณ์เป็นอภิสิทธิ์ชน โดยบัญญัติพิธีกรรม
- พิธีกรรมทำให้คนวรรณะต่ำเดือดร้อน
- พราหมณ์บางกลุ่มเห็นว่าพิธีกรรมไม่สามารถนำไปสู่ความหลุดพ้นได้จึงพยายามค้นหาวิธี เช่น ทรมานร่างกาย
- จึงเกิดลัทธิต่าง ๆ ขึ้น มีทรรศนะเกี่ยวกับการเกิด-ตาย ความสุข-ทุกข์ สถานภาพของสรรพสิ่ง สถานภาพของโลก ชีวิตหลังความจาย เป้าหมายสูงสุดของชีวิต

2. พุทธประวัติ

3. นิกายสำคัญ

"อานนท์ ต่อไปภายหน้าถ้าสงฆ์ปรารถนาจะถอนสิกขาเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้างก็ได้" นิกายที่สำคัญคือ

1. นิกายเถรวาท หรือ หินยาน (ทักษิณนิกาย) นิกายที่มีจุดยืนแน่นอน ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยไม่ว่าสถานการณ์ใด

2. นิกายอาจริยวาท หรือมหายาน (มหาสังฆิกนิกาย) เป็นนิกายที่เกิดใหม่ ผสมผสานคำสอนหลายนิกาย

ก. วินัยแก้ไขได้

ข. ธรรมแก้ไม่ได้

ค. ไม่เน้นชีวิตสงฆ์

ง. แนวคิดเกี่ยวกับอุดมคติพระโพธิสัตว์

พระโพธิสัตว์

เถรวาท พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มหายาน ทุกคนมีสิทธิเป็นพระโพธิสัตว์ ถ้ามีปณิธาน 4 ประการ คือ

1. ช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์
2. ทำลายกิเลสตัณหาให้หมดสิ้น
3. เข้าถึงสัจธรรม และสั่งสอนธรรมแก่ผู้อื่น
4. นำสัตว์ทั้งหลายให้เข้าสู่พุทธภาวะ

<u>พระโพธิสัตว์จำต้องบำเพ็ญจรรยา 4 ประการ</u>

1. ปฏิบัติเพื่อตรัสรู้ (โพธิปัตขิยจรรยา)
2. ปฏิบัติเพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ทั้งปวง (อภิญญาจรรยา)
3. มุ่งสร้างสมบารมี (ปารมิตาจรรยา)
4. มุ่งสั่งสอนอบรมสัตว์ ขนสัตว์ให้ข้ามพ้นสังสารวัฏ (สัตว์ปริปากจรรยา)

เถรวาท มุ่งเป็นทุกคนปฏิบัติเพื่อเป็นอรหันต์ ช่วยตนเองให้รอดพ้นจากความทุกข์

มหายาน สร้างอุดมคติโพธิสัตว์ เพื่อให้ทุกคนช่วยเหลือผู้อื่น เน้นเมตตา-กรุณา (อาทิธรรม) และบารมี 6 ประการ (ทาน ศีล ขันติ วิริยะ ฌาณ ปัญญา)

คัมภีร์

พระไตรปิฎก

วินัยปิฎก ศีลสำหรับภิกษุสงฆ์

สุตตันปิฎก พระสูตร เทศนาของพระพุทธเจ้า และพระสาวกสำคัญ

อภิธรรมปิฎก หลักธรรมที่แต่งอธิบายในรูปวิชาการล้วน ๆ ไม่เกี่ยวกับสัตว์ และบุคคลสถานที่ธรรมและวินัย จะเป็นศษสนาแทนพระพุทธเจ้า

หลักคำสอนสำคัญ

<u>1. ไตรลักษณ์</u> ลักษณะ 3 อย่าง

1. อนิจจา ความไม่เที่ยงแท้ ความไม่คงที่ ภาวะที่เกิดแล้วต้องเสื่อมสลาย
2. ทุกขตา ความทนอยู่ไม่ได้ ภาวะที่มีความบกพร่องในตัว พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง
3. อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน # อัตตา อาตมัน

<u>2. ขันธ์ 5</u>

การแสดงองค์ประกอบของชีวิต

1. รูป ส่วนที่เป็นร่างกาย และพฤติกรรมของร่างกาย ธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ
2. วิญญาณ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัส อายตนะ 6 ตา หู จมูก ลิ้น ร่างกาย ใจ
3. เวทนา ความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่รับรู้ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา
4. สัญญา ความจำได้หมายรู้
5. สังขาร สิ่งปรุงแต่ง

3. อริยสัจ 4

ความจริงอันประเสริฐ

1. ทุกข์ ความจริงว่าด้วยทุกข์
2. สมุทัย เหตุแห่งทุกข์ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา
3. นิโรธ (นิพพาน)
4. มรรค มีองค์ 8

ก. สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ ทุกข์ กุศล อกุศลกรรม ปฏิจจสมุปทาน = กระบวนการเกิดดับทุกข์เกิดได้ คิอ กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ แยกแยะดีชั่วด้วยเหตุผล ไม่ใช่ปัญหาอุปทาน

ข. สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ = เนกขัมมวิตก อวิหิงสาวิตก

ค. สัมมาวาจา (มุสาวาท ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา สัมผัปปลาปะ)

ง. สัมมากัมมันตะ การงานชอบ (ปาณานิบาต อทินนาทาน กาเมสุมิจฉาจาร)

จ. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ เว้นการค้ามนุษย์ ค้าอาวุธ ค้าเนื้อ ค้าสุรายาเสพติด ค้ายาพิษ

ฉ. สัมมาวายามะ พยายามชอบ

ช. สัมมาสติ ตั้งสติพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

ซ. สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ ไม่หวั่นไหวแม่มีสิ่งใดมากระทบ นิวรณ์ 5

จัดระบบเป็นไตรสิกขา คือ ปัญญา สมาธิ

พิธีกรรม

1. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับสงฆ์ บรรพชา อุปสมบท เข้าพรรษา ปวารณา กฐิน
2. พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญ เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา

ศาสนาคริสต์

1. ลักษณะเด่น

1. เป็นศาสนาประเภทเอกเทวนิยม พระเจ้าคือพระยะโฮวา และพระเยซูเป็นศาสดา

2. กำเนิดในดินแดนปาเลสไตน์ (คานาอัน) ปัจจุบันคือประเทศอิสราเอล แต่ไปเจริญเติบโตในทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก ถือเป็นศาสนาสากล

3. ถือกำเนิด และมีรากฐานมาจากศาสนายิว หรือยูดาย

2. สภาพสังคมก่อนคริสตกาล

1. พระเยซูประสูตรในดินแดนปาเลสไตน์ของชาวยิว ซึ่งในขณะนั้นตกอยู่ภายใต้อำนาจของจักรวรรดิโรมัน ภายใต้การปกครองของพระเจ้าเฮโรดมมหาราช

2. ศาสนายูดายเป็นศาสนาของชาวยิว ซึ่งเป็นศาสนาที่มีความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว ศาสดาคือโมเสส หลักคำสอนนั้นยึดมั่นในบัญญัติสิบประการ

3. บัญญัติสิบประการเชื่อว่าพระเจ้าประทานแก่โมเสส เพื่อให้ชาวยิวยึดถือเป็นหลักปฏิบัติศรัทธาต่อพระเจ้าองค์เดียว บัญญัติสิบประการได้แก่

1. ศรัทธาต่อพระเจ้าองค์เดียว (พระยะโฮวา)
2. อย่านับถือรูปเคารพใด
3. อย่าออกนามพระเจ้าเล่น
4. ระลึกถึงวันสปาโตซึ่งวันพระถือเป็นวันบริสุทธิ์
5. นับถือบิดา-มารดา
6. อย่าฆ่าคน
7. อย่าล่วงประเวณีผัวเมียผู้อื่น
8. อย่าเป็นพยานเท็จต่อเพื่อบ้าน
10. อย่าโลภของผู้อื่น

3. ประวัติพระเยซู

1. พระเยซูเป็นชาวยิว ถือกำเนิดวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1 ณ เมืองเบธเลเฮม แคว้นยูดาย ประเทศปาเลสไตน์ บิดา-มารดา คือ โยเซฟและมาเรีย

2. สมัยเด็กพระเยซูแสดงลักษณะนำไปสู่ความเป็นศาสนา เช่น พูดจามีเหตุผล ไม่ชอบการทารุณกรรม ฝักใฝ่ในคุณธรรม

3. ตั้งแต่อายุ 12 ปี ก็ท่องเที่ยวศึกษาหลักธรรม จนอายุได้ 30 ปี ยอมเป็นศิษย์ของยอห์นด้วยการรับ <u>พิธีศีลจุ่ม</u> (Baptism) ที่แม่น้ำจอร์แดน

4. เริ่มประกาศศาสนาเทศสนาสั่งสอนรักษาคนป่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้ผู้คนศรัทธาจึงมีสาวกและสั่งสาวกออกประกาศศาสนาทำให้นักบวชยิวไม่พอใจ หาทางกำจัดพระเยซู

เมสสิอาห์	= ผู้ที่พระเจ้าส่งมาช่วยเหลือชาวยิวให้พ้นจากความทุกข์จากการกดขี่และภัยสงครามของชนชาติอื่น เป็นผู้ที่นำสันติสุขที่แท้จริงมาสู่ชาวยิว
พระเยซู	= พระผู้ช่วยให้รอดพ้นจากความผิดบาป

5. คำสอนของพระเยซูเน้นหลักธรรมมากกว่าพิธีกรรม นอกจากนี้แล้วคำสอนของพระองค์บางประการยังขัดกับคำสอนของโมเสส ทำให้ทรงมีศัตรูชาวยิวมากที่ไม่เชื่อว่าพระเยซูคือเมสสิอาห์ และไม่ยอมรับว่าพระองค์คือพระบุตรของพระเจ้า

6. อุปสรรคในการประกาศศาสดาของพระเยซูคือ ชาวโรมันไม่พอใจและนักบวชอื่น ๆ อิจฉาเกรงว่าพระเยซูจะแย่งสาวกไป จึงมีการฟ้องร้องต่อศาลว่าพระเยซูเป็นกบฏต่อโรมัน ในที่สุดพระองค์ถูกลงโทษประหารชีวิตโดยการตรึงไม้กางเขน เมื่อพระชนมายุ 33 ปี

4. นิกายต่าง ๆ ในศาสนาคริสต์

1. ก่อนสิ้นพระชนม์พระเยซูทรงเลือกสาวก 12 คน ให้ทำหน้าที่สืบทอดศาสนา สาวกคนสำคัญคือ **ปีเตอร์หรือเปโตร** ซึ่งพระเยซูทรงเลือกให้เป็นหัวหน้า ปีเตอร์จึงเป็นประมุขหรือผู้นำสูงสุดของศาสนาคริสต์ในตำแหน่งสันตปาปา (Pope) และใช้โรมเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ศาสนา ส่วนเปาโล เดิมเคยขัดขวางแต่หันมาศรัทธาในศาสนาคริสต์หลังจากพระเยซูสิ้นพระชนม์ไปแล้ว และเป็นผู้ที่ทำให้ศาสนาคริสต์แพร่หลายทั่วโลก

ก. สาเหตุของการแบ่งนิกาย

1. การที่โรมันแบ่งเขตการปกครองออกเป็ฯโรมันตะวันตก (โรม) และโรมันตะวันออก (กรีก) ทำให้คนทั้งสองเขตนี้แตกต่างกันทางความคิด ประเพณี วัฒนธรรม ภาษา ซึ่งส่งผลทำให้ความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาต่างกัน

2. ความขัดแย้งระหว่างสังฆราชที่กรุงโรม และสังฆราชที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล (นิกายโรมันคาทอลิก-นิกายออร์ธอดอดซ์)

3. ความแตกแยกที่เกิดจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของพระ เช่น การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในทางที่ผิด การขายบัตรไถ่บาป (นิกายโรมันคาทอลิก-นิกายออร์ธอดอดซ์)

4. แนวคิดและแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปของคนรุ่นหลัง (ลัทธิต่าง ๆ ที่เกิดภายหลัง)

ข. แนวคิดสำคัญของนิกายต่าง ๆ

<u>นิกายโรมันคาทอลิก</u>

1. เชื่อว่านิกายตนเป็นนิกายที่สืบทอดคำสอนและประเพณีอื่น ๆ ของศาสนาคริสต์มาตั้งแต่เริ่มแรก จึงพยายามรักษาคำสอนและประเพณีดังเดิมอย่างเคร่งครัด (ปีเตอร์) 2. ถือเอากรุงโรมเป็นศูนย์กลางของคริสต์ศาสนาเป็นสำนักของพระสันตปาปา ซึ่งเป็นสังฆราชของกรุงโรม และเป็นหัวหน้าบรรดาสังฆราชทั่วโลก

<u>นิกายโปรแตสเตนท์</u>

1. เชื่อว่าพิธกรรม และศรัทธาต่อนักบุญ ทำให้ศรัทธาต่อพระเจ้าลบเลือนไป
2. แยกจากนิกายโรมันคาทอลิก เนื่องจากความขัดแย้งเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน และการปฏิบัติศาสนาที่ผิดแบบแผนแยกออกเป็น 3 ลัทธิใหญ่ คือ

1. ลัทธิลูเธอรัน ผู้นำสำคัญ คือ มาร์ติน ลูเธอร์ ประเทศที่เกิดคือเยอรมนี
2. ลัทธิคริสต์จักรฟื้นฟู ผู้นำสำคัญคือ สวิงลี และแคลวอนประเทศที่เกิด คือ สวิตเซอร์แลด์
3. ลัทธิแองกลิกัน หรือศาสนาจักรอังกฤษ ผู้นำสำคัญคือ พระเจ้าเฮนรี่ที่ 8 ประเทศที่เกิดคืออังกฤษ

<u>นิกายออร์ธอดอกซ์</u>

1. ไม้เน้นเรื่องศรัทธา แต่ต้องปฏิบัติตามบัญญัติเพราะถือว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างทำตามใจตนเองไม่ได้ (ปอล)
2. ไม่ขึ้นตรงต่อศาสนจักรที่กรุงโรม

เปรียบเทียบความแตกต่างของทั้ง 3 นิกาย

โรมันคาทอลิก	โปรแตสแตนท์	ออร์ธอดอกซ์
1. เชื่อว่าพระเยซูมี 2 สภาวะ คือ เป็นทั้งพระเจ้า และอวตารมาเป็นมนุษย์	1. เชื่อและศรัทธาในพระเยซูที่เป็นพระบุตร	1. พระเยซูคือพระเจ้าในร่างกายมนุษย์มีสภาวะพระเจ้าและสภาวะมนุษย์รวมกันเป็นหนึ่ง
2. ประมุขคือพระสันตปาปาแห่งโรม ทำหน้าที่เป็นผู้แทนพระเจ้า	2. แต่ละประเทศเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อกัน ไม่ถือว่าพระสันตปาปาแต่ผู้เดียวที่มีสิทธิตีความพระคัมภีร์ ถือว่าพระคัมภีร์เท่านั้นเป็นสิ่งสูงสุด เป็นหลักธรรมคำสอนทางศาสนา	2. ประมุขแต่ละประเทศเรียกว่าเพทริอาค ไม่ขึ้นต่อศาสจักรและสันตปาปาที่โรม
3. เชื่อเรื่องการชำระบาปถือว่าพระเป็นผู้ประกอบพิธีล้างบาปให้ได้ และเชื่อเรื่องแดนชำระ	3. ไม่เชื่อว่าพระมีอำนาจในการอภัยบาปทำได้เองโดยสารภาพต่อพระเจ้าเป็นหมู่คณะ	3. อาณาจักรของพระเจ้าคือศาสนจักรไม่ใช่อยู่บนสวรรค์ แต่อยู่ในโบสถ์หรือวิหาร ไม่เชื่อว่าพระล้างบาปให้ใครได้ และไม่เชื่อเรื่องแดนชำระ
4. ยกยิ่งนักบุญทั้งหลายรวมทั้งประกอบพิธีล้างบาปให้ได้และเชื่อเรื่องแดนชำระ	4. ไม่ยกย่องนักบุญและไม่ประดิษฐานรูปเคารพใด ๆ มีสัญลักษณ์เพียงอย่างเดียวคือไม่กางเขนที่ไม่มีพระเยซูทรงถูกตรึงบนไม้กางเขน	4. ไม่ยกย่องนักบุญ รูปเคารพมักเป็นโมเสด
	5. ประกอบพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์ 2 ศีล คือ ศีลล้างบาป ละศีลมหาสนิท	5. ประกอบพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์ 7 ศีล
5. ประกอบพิธีศีลศักดิ์สิทธิ์	6. ไม่มีนักบวชแต่มีศาสนาจารย์หรือศิษยาภิบาลซึ่งมีครอบครัวได้	6. พระชั้นผู้น้อยแต่งงานได้ ส่วนพระชั้นผู้ใหญ่ต้องไม่เคยแต่งงานมาก่อน
6. มีนักบวช (ตำแหน่งในการบริหารงานสูงสุด พระสันตปาปา-คาร์ดินัล-บาทหลวง-นักบวช)		

หลักคำสอน

<u>1. ความเชื่อในพระตรีเอกภพ</u>

หลักคำสอนนี้ถือว่าทั้งพระบิดา พระบุตร พระจิต คือพระเจ้าองค์เดียวกันแม้จะมีพระนามและฐานะต่างกัน แต่มีอานุภาพต่อเนื่องกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3 อานุภาพนี้เท่ากับ 1 หรือ 1 เท่ากับทั้ง 3 นิกายใหญ่ เชื่อในหลักพระตรีเอกภพ

- พระเจ้า หรือพระบิดา คือผู้ทรงสร้างฟ้าดินชีวิตและสิ่งต่าง ๆ ในโลก

- พระเยซูหรือพระบุตร คือพระผู้ทรงเกิดมาเพื่อไถ่บาปให้แก่มวลมนุษย์ให้มนุษย์หลุดพ้นจากบาปและความทุกข์ทั้งปวง เมตตาสั่งสอนมนุษย์ให้พ้นจากความเชื่อ กำเนิดด้วยอานุภาพของพระเจ้า

- พระจิตหรือดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของพระเจ้า คือผู้นำทางช่วยเหลือมนุษย์ไปสู่อาณาจักร พระเจ้าจุมีอยู่กับผู้ที่เชื่อพรเจ้า ซึ่งดลบันดาลให้มนุษย์สำนึกในคุณงามความดี

2. ความรัก

ศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาแห่งความรักของพระเจ้า และศาสนาแห่งความรักมนุษย์ จึงเน้นความรัก 2 ประการ

1. ความรักต่อพระเจ้า : "เพราะว่าพระเจ้าทรงรักโลก จึงได้ทรงประทานพระบุตรองค์เดียวของพระองค์เพื่อทุกคนที่วางใจในพระบุตรนั้นจะไม่พินาศ แต่มีชีวิตนิรันดร์" "จงรักพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าของเจ้าด้วยสุดจิตสุดใจของเจ้าด้วยสุดกำลังและสุดความคิดของเจ้า"
2. ความรักต่อเพื่อมนุษย์: "ผู้ใดตบแก้มขวา จงยื่นแก้มซ้ายให้ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง จงรักศัตรูของท่าน และจงอธิฐานเพื่อผู้ที่ข่มเหงท่าน"

3. หลักอาณาจักรพระเจ้า

หมายถึง อาณาจักรแห่งเจ้าบนสวรรค์ หรืออาณาจักรพระเจ้าบนโลกมนุษย์ เช่น พระศาสนจักร ซึ่งทุกคนมีความเชื่อที่ทำให้เป็นหนึ่งเดียวกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและรักกัน

พิธีกรรม

พระเยซูกำหนดพิธีกรรมสำหรับศาสนาคริสต์เรียกว่า **ศีลศักดิ์สิทธิ์** ไว้ทั้งสิ้น 7 ศีลคือ

1. ศีลล้างบาป (Baptism) หรือศีลจุ่ม หรือบัพติศมา ซึ่งแปลว่าการชำระล้างบาป

   จุดมุ่งหมาย : เพื่อให้มนุษย์ทุกคนล้างบาปที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เมื่อเป็นผู้บริสุทธิ์แล้วจึงจะเป็นคริสต์ศาสนิกชนได้ เป็นพิธีกรรมที่เด็กเกิดใหม่ทุกคนต้องผ่านพิธีนี้ หรือผู้ที่เป็นคริสต์ศาสนิกชนต้องรับ เป็นพิธีที่พระเยซูก็ทรงกระทำก่อนการประกาศศาสนา เป็นศีลสำคัญที่สุด เที่อผ่านพิธีนี้แล้วจึงสามารถรับศีลอื่น ๆ ต่อไปได้ และเป็นสมาชิกของศาสนจักร

ได้อย่างสมบูรณ์ คือล้างบาปนี้รับได้เพียงหนเดียวไม่ต้องรับซ้ำ

2. ศีลกำลัง (Confirmation) เมื่อผ่านพิธีล้างบาปแล้ว บิชอพจะทำพิธีเพิ่มกำลังศรัทธา

จุดมุ่งหมาย : เพื่อเป็นการยืนยันว่ายอมรับนับถือศาสนาคริสต์อย่างแท้จริง และให้เป็นคนยึดมั่นในความเป็นชาวคริสต์อย่างสมบูรณ์

3. ศีลมหาสนิท (Communion) หรือพิธีมิสซา

จุดมุ่งหมาย : เป็นพิธีกรรมที่ทำเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระเจ้า (เพื่อให้เลือดเนื้อของเราทั้งหลายกับเลือดเนื้อของพระเยซูได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน) ประกอบพิธีด้วยการอธิฐานภาวนา รับขนมปังมารับประทาน และดื่มเหล้าองุ่น เพื่อระลึกถึงความเสียสละของพระเยซู และเพื่อแสดงถึงความต้องการพระเยซูเป็นที่พึ่งในการเพิ่มกำลังใจเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง

4. ศีลแก้บาป (Penance) หรือการสารภาพบาป (Confession)

จุดมุ่งหมาย : เพื่อขอให้พระเจ้าอภัยโทษในความผิดของตนที่ได้กระทำไปโดยตั้งใจแน่วแน่ที่จะแก้ไขตนเองและไม่กระทำบาปอีก

5. ศีลบวช (Ordination)

จุดมุ่งหมาย : ประกอบพิธีนี้สำหรับผู้ที่ต้องการบวชเป็นบาทหลวง ซึ่งต้องมีอายุครบ 24 ปีบริบูรณ์ และสมัครใจบวชตลอดชีวิต

6. ศีลเจิมครั้งสุดท้าย (Holy Unction)

จุดมุ่งหมาย : เพื่อพระจะทำพิธีนี้ให้แก่ผู้กำลังจะสิ้นใจ เพื่อให้ผู้นั้นระลึกถึงพระเจ้าเป็นการล้างบาปในอดีตหรือเพื่อเป็นการเพิ่มกำลังใจให้กับผู้ป่วย

7. ศีลสมรส (Matrimony)

จุดมุ่งหมาย : เพื่อคู่บ่าวสาวจะประกาศความรักและความซื่อสัตย์ระหว่างตนให้พระเจ้าทราบ ดังนั้นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจึงอย่าไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับการยินยอมจากพระสันตปาปา เพราะถือว่าประกาศความรักต่อหน้าพระเจ้าแล้ว นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น พิธีคริสต์มาส วันอีสเตอร์

คัมภีร์สำคัญ

คัมภีร์ไบเบิ้ล ถือเป็นคัมภีร์ที่ประมวลหลักคำสอนของคริสต์ศาสนา ซึ่งถือว่าคือพระเจ้าวัจนะของพระเจ้า เป็นบ่อเกิดแห่งสัจธรรมอันจะนำมนุษย์ไปสู่ความพ้นจากบาป แกละนำมนุษย์ไปหาพระเจ้า แบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ

1. พระคัมภีร์เก่า หรือพันธสัญญาเดิม (The Old Testament) เป็นคัมภีร์ของศาสนายิว ซึ่งเป็นรากฐานของคัมภีร์ใหม่ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลก ประวัติชนชาติยิว บัญญัติ 10 ประการ และศาสดาพยากรณ์ต่าง ๆ

2. พระคัมภีร์ใหม่ หรือพันธสัญญาใหม่ (The New Testament) เป็นคัมภีร์ของศาสนาคริสต์โดยเฉพาะ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเยซูและอัครสาวกต่าง ๆ ซึ่งเขียนโดยนักบุญ (Saint) บางครั้งก็เป็นการเล่าประสบการณ์ ความเชื่อ ศรัทธาที่ตนได้พบเห็น

ศาสนาอิสลาม

1. ความหาย

1.1 "อิสลาม" เป็นภาษาอาหรับ แปลว่า "สันติ" "การน้อมรับ" "การยินยอม" ความหมายทางศาสนา คือการถวายตัวต่อพระเจ้าเพื่อสันติ หรือยินยิมต่อพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า

1.2 "มุสลิม" เป็นชื่อเรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม หมายถึงผู้อ่อนน้อมต่อพระอัลเลาะห์โดยสิ้นเชิงเพื่อความสันติ

2. ลักษณะเด่น

2.1 เป็นศาสนาเอกเทวนิยม พระเจ้าคือพระอัลเลาะห์ (คือพระผู้สร้าง ผู้ค้ำจุล และผู้ฟื้นฟูโลกมนุษย์ ศาสดา คือ นบีมูฮัมหมัด)

2.2 เป็นศาสนาที่มีวิวัฒนาการมาจากศาสนายิวและคริสต์ เกิดในประเทศซาอุดิอารเบีย ทวีปเอเชีย

2.3 เป็นศาสนาสากล เผยแพร่ไปยังทวีปต่าง ๆ

3. สภาพสังคมชาวอาหรับก่อนประกาศศาสนา

4. ประวัติพระมูฮัมหมัด

4.1 เกิดวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 1113 (ค.ศ.570)

4.2 เป็นชนเผ่าคูเรซ ซึ่งเป็นเผ่าใหญ่ มีหน้าที่ดูแลรักษาวิหารกะบะฮ์ (อาคารสีดำรูปสี่เหลี่ยม) ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานหินสีดำศักดิ์สิทธิ์ในนครเมกกะ

4.3 ชื่อเดิม อาบู คัสซิม เป็นกำพร้าอยู่ภายใต้การอุปการะของลุง ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านเขียนไม่ได้ แต่มีโอกาสเดินทางไปค้าขายในต่างแดน

4.4 พยายามแก้ปัญหาสังคมและสร้างความสงบสันติโดยแสวงหาที่สงบทางจิตใจ ในที่สุดได้รับโองการจากพระเจ้าแต่งตั้งให้เป็น นบี (ศาสดาพยากรณ์) เมื่ออายุ 40 ปี

5. การประกาศศาสนา

5.1 พระมูฮัมหมัด ประกาศศาสนาที่ให้เชื่อพระเจ้าองค์เดียว คือพระอัลเลาะห์ เลิกเชื่อถือรูปเคารพต่าง ๆ ซึ่งขัดต่อความเชื่อดั้งเดิมของชาวอาหรับ

5.2 ท่านศษสดาต้องพยายามพาครอบครัวและสาวกหนีออกจากเมืองเกกะไปยังเมืองเมดินะ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 622 (ตรงกับ พ.ศ. 1165) ปีนี้ถือว่าเป็นการเริ่มต้นนับศักราชแบบศาสนาอิสลาม เรียกว่า ฮิจเราะห์ศักราช

5.3 ชาวเมืองเมดินะต้อนรับและยกย่องพระมูฮัมหมัดเป็นศาสดา พากันมาสวดมนต์และฟังเทศฯจากท่าน จึงตั้งมัสยิดขึ้นเป็นศาสน ภายในมัสยิดจะไม่มีรูปปั้นใด ๆ ทั้งสิ้น

5.4 ภายหลังท่านศษสดาสามารถนำสาวกกลับมาเมกกะได้อีกครั้ง และสั่งให้ทำลายรูปเคารพต่าง ๆ ที่ประดับในวิหารกะฮะห์ จากนั้นก็ได้เทศนาสั่งสอนให้ประชาชนหันมาเลื่อมใสหลักคำสอนของท่าน ทำให้ศาสนาอิสลามแพร่หลายอย่างรวดเร็ว

5.5 ท่านศาสดาดำรงชีพอย่างธรรมดา เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนทั่วไป เมื่ออายุได้ 63 ปี ท่านศาสดาเดินทางไป**นมัสการครั้งสุดท้าย** ที่วิหารกะบะฮ์ แล้วสิ้นชีวิตในปีฮิจเราะห์ศักราชที่ 11 (ค.ศ.633)

6. หลักคำสอนและพิธีกรรมที่สำคัญ

ประกอบด้วยหลักการของศาสนา 2 ประการคือ

หลักศรัทธา 6 ประการ

หลักปฏิบัติ 5 ประการ

ซึ่งต้องมีพร้อมกัน ถ้าขาดอย่างหนึ่งจะเรียกว่ามุสลิมไม่ได้

หลักศรัทธา 6 ประการ	⟷	**หลักปฏิบัติ 5 ประการ**

6.1 หลักศรัทธา 6 ประการ

1. ศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียว คือ พระอัลเลาะห์
2. ศรัทธาในเทวทูต (มลาอิกะซ์) เพราะเป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างพระเจ้ากับศาสดาทั้งหลาย
3. ศรัทธาในพระคัมภีร์ คือ คัมภีร์อังกุรอ่าน ซึ่งทุคนต้องยอมรับและมีศรัทธาในพระคัมภีร์ เพราะเป็นพระวจนะของพระเจ้าที่มอบให้แก่มนุษย์
4. ศรัทธาในศาสนทูตท่านสุดท้ายคือ นบีมูฮัมหมัด
5. ศรัทธาในวันพิพากษา หรือศรัทธาต่อวันสุดท้ายและวันเกิดใหม่ เพราะเชื่อว่าโลกนี้มีวันดับสูญ
6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวการณ์ เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับโลกและมนุษย์

6.2 หลักปฏิบัติ 5 ประการ

1. การปฏิญาณตน เป็นพิธีกรรมสำคัญที่มุสลิมทุกคนจะละเลยไม่ได้

จุดมุ่งหมาย : เพื่อเป็นการยอมรับว่าพระอัลเลาะห์เป็นพระเจ้าสูงสุด
เพียงองค์เดียว และมีพระมูฮัมหมัดเป็นศาสนทูตของพระองค์
การปฏิญาณตนนั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์

ได้ถือว่าเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิม

2. การละหมาด (การนมัสการ)

จุดมุ่งหมาย : เพื่อแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระอัลเลาะห์ และชาวมุสลิม เป็นการนมัสการขอบคุณขอขมา และสรรเสริญพระเจ้าซึ่งพระมูฮัมหมัดถือว่าการสวดมนต์เป็นกิจที่เคร่งครัดที่สุด เพราะถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระอัลเลาะห์ทั้งกายและใจ เพื่อขัดเกลาจิตใจตนเองให้สะอาดบริสุทธิ์ตลอดเวลา การละหมาดทำวันละ 5 ครั้ง คือ เวลาก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เที่ยงวัน เวลาบ่าย เวลาพระอาทิตย์ตก และเวลาค่ำ

3. การถือศีลอด (อัศ-ศิยาม)

จุดมุ่งหมาย : เพื่อให้เกิดความอดทนต่อร่างกายและความเข้มแข็งของจิตใจ สอนให้ระลึกถึงคนยากจนที่อดอาหารและจะได้ช่วยเหลือคนที่ขัดสน ถือเป็นศีลที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดระหว่างถือศีลอด 1 เดือน ในเดือนรามาฎอน ต้องละเว้นการกินอาหาร ดื่มน้ำ การกลืนน้ำลาย ลูบไล้ด้วยของหอม ฯลฯ ตั้งแต่เช้าไปจนถึงพระอาทิตย์ตกดิน ผู้ถือศีลอดต้องมีร่างกายแข็งแรง ผู้ชายอายุ 15 ปี ผู้หญิงอายุ 9 ขวบ ไม่อยู่ในระหว่างเดินทางยกเว้นคนชรา หญิงมีครรภ์ ฯลฯ

4. การบริจาคชะกาตยี (อัล-ซากายี) คือการให้ทานหรืออการบริจาคเพื่อช่วยเหลือคนยากจน

จุดมุ่งหมาย : การบริจาคทรัพย์ได้มาอย่างสุจริตที่เจ้าของมีเกินกว่าที่ศาสนากำหนดไปให้แก่ผู้ยากไร้ที่มีสิทธิรับการให้ทาน ซึ่งถือว่าเป็นการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลส ความตระหนี่ เป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม การบริจาคซะกาตเป็นข้อบังคับ เป็นบัญญัติที่ต้องปฏิบัติจึงไม่เหมือนการบริจาคอื่น ๆ ซึ่งแต่ละคนอาจทำได้เมื่อเห็นสมควร

5. การประกอบพิธีฮัจย์ (การแสวงบุญ) คือการเดินทางไปประกอบศาสนกิจ การแสวงบุญ ณ นครเมกกะ

จุดมุ่งหมาย : เพื่อเป็นการแสดงสัตยาบันต่อหน้าพระเจ้า เพราะมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอ่าน ว่ามุสลิมจะต้องเดินทางไปบูชาที่นครเมกกะครั้งหนึ่งในชีวิตของตน เป็นการประกอบศาสนกิจตามแบบอย่างที่ท่านนบีมูฮัมหมัดได้กระทำไว้ และเป็นการเตือนให้ชาวมุสลิมทั่วโลกให้ตระหนักถึงความเสมอภาคของ

มนุษย์ ทำให้ชาวมุสลิมทั่วโลกได้พบปะแลกเปลี่ยนทัศนคติ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันเป็นการร่วมสันนิบาตที่ยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ

7. คัมภีร์สำคัญ

1. คัมภีร์อัลกุรอ่าน

1.1 เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ในสวรรค์ พระเจ้าประทานมาแก่นบีมูฮัมหมัดโดยการดลใจด้วยการถ่ายทอด ความนึกคิดเข้าใจในจิตใจของผู้รับ เพื่อทำให้มนุษย์ปฏิบัติ มุสลิมถือเป็นคัมภีร์สุดท้ายของโลกได้รับการบันทึกสมัยอาบูบักร์

1.2 เป็นหลักธรรมในการดำรงชีวิตของมุสลิมทุกคน มีสาระสำคัญเน้นหลักธรรม 6 ประการ หลักปฏิบัติ 5 ประการ

1.3 นอกจากบัญญัติทางศาสนาว่าด้วยเรื่องจริยธรรม ศีลธรรมแล้วยังเป็นเรื่องของกฎหมายทั้งทางแพ่งและพาณิชย์ การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ คำสอนเกี่ยวกับวิทยาการทั้งหลาย ได้แก่ วิทยาศาสตร์ การแพทย์ ประวัติศาสตร์ ดาราศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นบรรทัดฐานในสังคมมุสลิม ดังนั้นจึงมีคำกล่าวว่า "อิสลาม" เป็นวัฒนธรรมของมุสลิมทุกคนจึงไม่สามารถแยกอิสลามออกเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ไม่สามารถเลือกปฏิบัติเฉพาอย่างแต่ต้องปฏิบัติตามคัมภีร์อย่างเคร่งครัด

1.4 ปรากฏเรื่องราวต่าง ๆ เช่น พระเจ้าสร้างโลก วิทยาการต่าง ๆ ศาสดาองค์ก่อนที่มีชื่อสอดคล้องกับที่ปรากฏในคัมภีร์เก่า (Ole Testament)

1.5 เป็นคัมภีร์ภาษาอาหรับ ยังไม่เคยมีการปรับปรุงแก้ไขตัดทอน เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง ยังคงเดิมทุกตัวอักษร

2. อัล ฮะดิส

2.1 บันทึก รวบรวม คำสั่งสอนและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของศาสดามูฮัมหมัด

2.2 ช่วยตัดสินคำอธิบายในคัมภีร์อัลกุรอ่าน

2.3 มีความสำคัญแต่ไม่ยิ่งใหญ่เท่าคัมภีร์อัลกุรอ่าน

นิกายสำคัญ

สาเหตุของการแตกแยกนิกายในศาสนาอิสลาม เนื่องจากท่านศาสดามูฮัมหมัดมิได้แต่งตั้งผู้ใดให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสดา (กาหลิบ) ต่อทุกท่านภายหลังที่ท่านสิ้นชีพ นิกายที่สำคัญ คือ นิกายซุนี (Sunni) และนิกายชีอะห์

นิกายซุนี	:	- ปฏิบัติตามคัมภีร์อัลกุรอ่านอย่างเคร่งครัด และตามวจนะของท่านศาสดามูฮัมหมัด - เคารพและนับถือกาหลิบ 4 คนแรก คือ อาบูบักร์ โอมาร อุสมาน และอาลี - เป็นนิกายที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลกรวมทั้งประเทศไทย

นิกายชีอะห์ :	- เคารพและนับถือกาหลิบองค์ที่ 4 คือ อาลี เพราะความเชื่อว่าเป็นกาหลิบที่ถูกต้องเพียงคนเดียว - ประกอบพิธีกรรมรุนแรง

ความแตกต่างของทั้ง 2 ฝ่าย

ซุนี	ชีอะห์
เชื่อว่า นบีเป็นบุคคลธรรมดาที่พรเจ้าเลือกให้เป็นตัวแทนของพระองค์ ในฐานะที่เป็นคนที่ดีที่สุดในการทำหน้าที่นบี	เชื่อว่า นบีได้รับการแต่งตั้งจากพระเจ้า ดังนั้นจึงมิใช่บุคคลธรรมดา แต่มีความศักดิ์สิทธิ์เหนือมนุษย์ คืออยู่ในภาวะกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดา และลักษณะพิเศษนี้สามารถถ่ายทอดได้ทางสายเลือด

ตำแหน่งสำคัญทางศาสนา

1. เมื่อท่านศาสดามูฮัมหมัดเสียชีวิตแล้วก็มีการแต่งตั้งตำแหน่งทางศาสนา เพื่อเป็นหัวหน้าในการปฏิบัติกิจทางศาสนาแทนคือตำแหน่งกาหลิบ

2. ตำแหน่งกาหลิบซึ่งสืบต่อจากศาสดามูฮัมหมัด มีเพียง 4 คน อาบักร์ โอมาร อุสมาน และอาลี

3. นิกายชีอะห์ เมื่อสิ้นอาลี กาหลิบคนที่ 4 แล้ว ผู้สืบทอดศาสดาต่อมาเรียกว่า อิหม่าม

4. ศาสนาอิสลามไม่มีนักบวช